V. D. UNIVERSITETO ŽINIOS

TURINYS

Nr. 5-6 (21-22)

KAUNAS 1938

V. D.

UNIVERSITETO ŽINIOS

V. D. UNIVERSITETO REPREZENTACIJOS FONDO LĖŠOMIS LEIDŽIAMAS INFORMACINIS ŽURNALAS

eina 10 kartų į metus (kas mėnuo, išskiriant du atostogų mėnesius: liepos ir rugpiūtį) dviejų spaudos lankų didumo.

Redaguoja redakcinė komisija:

Prof. J. Blažys,
Doc. Pr. Augustaitis,
Doc. A. Tamošaitis.

Platesnį redakcijos kolektyvą sudaro visų fakultetų sekretoriai.

Atsakom. redaktorius

Prof. J. Blažys.

Prenumerata metams 3,— Lt
Užsieniuose metams 6,— Lt
Atskiras numeris — 40 ct.
Šio numerio kaina — 50 ct.

Redakcijos ir administracijos adresai:

Kaunas, Gedimino 40 (Didieji Universiteto Rūmai), Kanceliarija.

V. D. Universiteto Reprezentacijos Fondo dalyviams V. D. UNIVERSITETO ŽINIOS siuntinėjamos nemokamai.

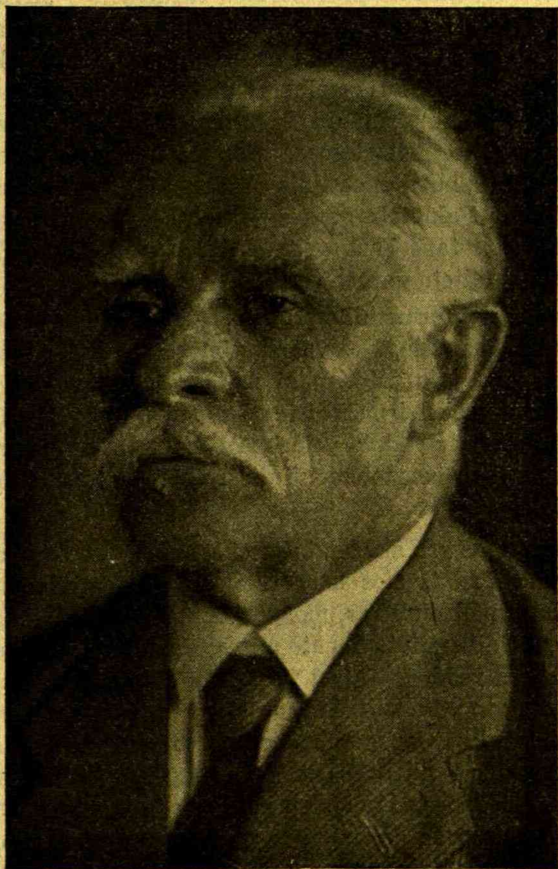
V. D. UNIVERSITETO ŽINIOS

III metai | *1938 m. gegužės–birželio mėn.* | Nr. 5-6 (21-22)

A. A.

PETRAS LEONAS

(1864.XI.16—1938.V.12).

Vytauto Didžiojo Universiteto garbės profesorius, Teisių Fakulteto teisės mokslų garbės daktaras, buvęs Vytauto Didžiojo Universiteto Teisių Fakulteto ordinarinis profesorius.

V.D.U. Rektoriaus prof. M. Römerio kalba laidojant garbės profesorių P. Leoną

Drauge su visa Lietuvos visuomene liūdi Vytauto Didžiojo Universitetas. Mirė profesorius, tačiau ne eilinis profesorius, kaip ne eilinis ir žmogus buvo prof. Leonas. Formaliniai prof. P. Leono titulai Vytauto Didžiojo Universitete buvo šie: jisai buvo vienas tų, kurie dar visuomenės jėgomis Lietuvoje kūrė aukštosios mokyklos užuomazgą; Lietuvos Universitetui besikuriant jisai ordinarinio profesoriaus vardu įėjo į pirmąjį organizacinį Teisių Fakulteto branduolį; jisai buvo pirmas Teisių Fakulteto dekanas, nuolat Fakulteto perrenkamas, kol pasiekęs amžiaus ribą jis iš veiklaus akademinio mokslo personalo išėjo; būdamas pirmuoju Fakulteto Dekanu, jis buvo tikras šio Fakulteto organizatorius, jojo žymiausias kūrybinis veikėjas; drauge jis buvo nuolatinis akademinio Senato narys; jisai buvo Teisių Fakulteto garbės daktaras ir, išėjęs iš veikliosios profesūros, tapo Universiteto Tarybos išrinktas Vytauto Didžiojo Universiteto garbės profesoriumi.

Jau vien šių formalinių profesoriaus Dr. Petro Leono titulų išvardinimas rodo, kad velionis buvo žymus Universiteto veikėjas. Tačiau jojo vaidmeniui ir jojo reikšmei Universitetui ir Lietuvos mokslui pažinti ir suprasti, o tuo pačiu ir Universiteto liūdesio ir gedulo gelmėms išmatuoti šių formalinių titulų paminėjimo neužtenka. Tai išreikšti bus per silpnas ir mano žodis.

Universitetas yra akademinė mokslo, mokymo ir auklėjimo korporacija. Tad iš šios korporacijos veikėjo reikalaujama, kad jisai būtų mokslininkas, mokytojas, pedagogas ir pagaliau, jeigu jis yra Universiteto Senato narys, Fakulteto dekanas, tam tikros katedros vedėjas — kad jisai būtų sumanus darbo organizatorius, kitaip sakant — korporacijos administratorius. Ne visuomet ir ne kiekvienas akademinis veikėjas savo asmeny jungia visas šias kvalifikacijas. Talentingas mokslininkas gali būti silpnas pedagogas ir niekam netikęs administratorius. Žymus administratorius dažnai nėra geras mokytojas. Kad akademinis veikėjas visais nurodytais atžvilgiais būtų žymus — reikalinga, kad jo asmeny gili išmintis, tiksli, preciziška ir aiški proto funkcija būtų susijusi su karšta širdimi, su tvirtu as-

mens būdu, su socialinio solidarumo pajautimu arba visuomeniškumu, kuris žmogų daro socialinės aplinkumos ne parazitu, bet jos funkcijos, evoliucijos ir tvarkos reiškėju. Profesoriaus, akademinio veikėjo visuomeninė tarnyba sunki yra ir atsakinga, tačiau sociališkai graži ir kilni, jeigu žmogus šias kvalifikacijas turi ir jeigu jo sąžinė yra jautri ir valdo jojo veikimą, kad jisai šias kvalifikacijas naudotų ir jomis savo pareigą nustatytų.

Tas kvalifikacijas ir tą sąžinę turėjo prof. Leonas. Nuo jaunų dienų jisai turėjo palinkimo į mokslą ir turėjo mokslui meilę ir entuziazmą. Dar anais laikais, kada Lietuva neturėjo jokių lietuviškų mokyklų ir kai jos tautinėje literatūroje dar nebuvo mokslui vietos, jaunasis Petras Leonas savo specialybėje ėmė ruošti pirmus mokslo rašinius lietuviškai, populiarizuodamas teisės mokslo žinias. Chronologiškai jis buvo pirmas lietuvių mokytojas teisės srity, pirmas teisės mokslo ragintojas lietuvių literatūroje. Mylėdamas mokslą ir turėdamas jam entuziazmo jisai, žymus teisininkas, suprato, kad tautinis Lietuvių atgimimas yra gilus socialinis reiškinys, kuriam turi būti paruošta tvirta socialinė armatūra, kad atgimstanti tauta tvarkytųsi ir žengtų pirmyn, būdama pajėgi gyventi ir savo likimą valdyti kitų tautų tarpe. Tokia žymi socialinė sritis, kaip teisė, kuri organizuoja ir apdraudžia visuomeninį bendravimą atitinkamomis institucijomis, negali likti svetima atgimstančiai tautai ir turi jos psichiką veikti. Mokslo populiarizacija buvo pirma elementarinė mokslininko veikla anomis politinėmis sąlygomis. Ir kai daugelis profesinių teisininkų — prokurorų, advokatų, kaip jisai — paskęsdavo profesinėje praktikoje, jisai, Petras Leonas, neturėdamas jokių sąlygų mokslininko karjerai Lietuvoje, negalėdamas tuo laiku net svajoti apie profesūrą, nenutraukė kontakto su mokslu ir, kiek pajėgdamas, plėtė mokslo kultą. Jis visuomet buvo ir liko išlavintas, aukštos mokslo kultūros teisininkas. Ir kai besikuriančioje Lietuvos valstybėje teko organizuoti teisė ir jos svarbiausias aparatas — teismas — Teisingumo Ministru tapo jisai. Ir šiandien, kai mes jau turime perspektyvos pažvelgti į praeitą kelią, mes turime konstatuoti, kad visų Lietuvos Teisingumo Ministrų žymiausias buvo tasai ministras-teisininkas-mokslininkas, pirmasis Teisingumo Ministras, jisai, Petras Leonas, atkaklus mokslo populiarizatorius ir mokslo kulto tarnautojas anų pavergimo laikų, kada

šitokia veikla galėjo atrodyti bergždžia naivaus svajotojo, socialinio Don Kichoto fantazija. Laimė Lietuvai ir garbė Petrui Leonui, kad mokslo atžvilgiu jis niekuomet, net sunkiausiu metu, nepasidavė defetizmo nuotaikai ir išlaikė gyvą jaunybinį mokslo entuziazmą.

Dar ryškiau iškilo teisininko - mokslininko, mokslo entuziasto Petro Leono asmens vaidmuo, kai Nepriklausomoje Lietuvoje teko kurti Universitetas. Profesinių mokslininkų lietuvių tarpe ir iš viso Lietuvoje kaip kad nebuvo. Ir kaip jie galėtų būti, jei krašte iki tol nebuvo nei vienos aukštosios mokyklos, o ir lietuviškos gimnazijos bei pradžios mokyklos vos keli metai, kaip pradėjo steigtis. Teisės srity profesinio mokslininko nebuvo nei vieno. Reikėjo ieškoti žmonių su moksliniais palinkimais, iš kurių būtų galima tikėtis, kad jie arba vienas kitas jųjų, bedirbdami mokslo darbą, taps mokslininkais, tačiau kurie mokslininkai tikra prasme dar nebuvo ir buvo tiktai diletantai. Ryškiausias ir vienintelis vyresnysis jų tarpe buvo kaip tik Petras Leonas. Jeigu ir jisai nebuvo profesinis mokslininkas, tai vis dėlto jisai teisės mokslo darbą dirbo ir mokslo kultą laikė. Parinktų teisės mokslo veikėjų ir mokytojų, kuriems buvo skirta ši mokslo šaka Lietuvos moksle veikti, — vadu savaime tapo naujas ordinarinis profesorius Petras Leonas. Mes, tie pirmieji, kurie dar esame likę, žinome, kaip sunku mums būtų buvę ši funkcija atlikti, jei mums tuo laiku nebūtų vadovavęs prof. Leonas, kuris buvo ne tiktai studentų, bet ir mūsų pačių bent entuziazmo, ištvermės ir šios mums naujos pareigos metodų mokytojas. Šia prasme mes, pareikšdami čia šiandien Jojo šviesiam atminimui pagarbą, atsisveikiname ne tiktai su vyresniuoju kolega ir mūsų buvusiu vadu, bet atsisveikiname ir kaip mokiniai su didžiuoju mūsų mokytoju, kurio darbai ir mūsų profesinių mokslininkų darbuose yra gyvi ir reiškiasi, kol mes patys gyvi būsime ir dirbti pajėgsime, o per mūsų darbus jie įsikūnys į darbus ir tų, kuriuos mes Universitete paveiksime Lietuvos mokslo pažangai ir Lietuvos garbei.

Savo mokslinei veiklos tradicijai ištikimas prof. Leonas Teisių Fakultete ne tiktai skaitė paskaitas, bet ir visų savo kolegų pirmasis ėmė ruošti mokslo literatūrą, aprūpindamas akademinio jaunimo studijas mokslo priemonėmis lietuvių kalba. To mokslo ir mokymo darbo bei entuziazmo mokslui prof. Leonas neprarado ne tiktai per visą savo veiklaus profesoriavimo

laiką, bet ir vėliau iki pačios savo mirties dienos, kada jisai liko tiktai garbės profesoriumi. Dar šiais mokslo metais jisai dėstė Fakultete sociologijos kursą. Jo entuziazmo šaltiniai jame buvo tiek gilūs ir gyvi, kad iki paskutinės savo fizinės gyvybės dienos jis dirbo savo mylimąjį darbą ir kontakto su mokslu nenutraukė. Tiek mokslo, tiek visose savo veiklos srityse šis žmogus, pasiekęs gilios senatvės, išlaikė visas savo darbo pozicijas ir iš gyvosios visuomenės nepasitraukė. Jis ėjo su gyvaisiais, ne kaip kad tie seniai, kurie visuomenei miršta dar fiziškai nemirę; jis mirė gyvas, ir per tai juo skaudesnė mums yra ši mirtis.

Jei prof. Petras Leonas buvo didysis Lietuvos mokslo veikėjas — tai ne menkesnis jis buvo mokytojas ir pedagogas. Jau pats profesoriaus mokslinis entuziazmas veikia studentus ir jųjų studijas. Tačiau dar labiau reikalingas yra mokytojui ir pedagogui atitinkamas jojo asmens būdas ir jojo psichiniai privalumai. Prof. Leonas buvo žmogus teisus, tvirtų aiškių įsitikinimų, žmogus, kuris pirmon vieton statė ne savo privatinę gerovę, bet viešąjį reikalą, kaip jisai jį suprato, lojalus pareigos žmogus, kiek aistringas tiesos pamėgime, tačiau visuomet korektingas formos atžvilgiu, susivaldąs, gerbiąs kito žmogaus asmenybę, vengiąs nuskriausti ar įžeisti žmogų, nors mėgstąs pareikšti tiesą į akis tam, kurio darbuose ir žodžiuose jam pasirodydavo klasta, spekuliacinis egoizmas ar tuščios didybės manija, švelnus ir jautrus ypač žmogaus nelaimei ar klaidai, subtiliškai teisingas tiek, kad jis buvo pavadintas Lietuvos sąžine ir kad Leono teisingumas tapo legendarinis Lietuvoje. Šis švarus žmogus, sąžinės riteris, turėjo visus tuos privalumus, kurie reikalingi tam, kad veiktų suaugusį jaunimą, kuriam jisai buvo mokytojas ir pedagogas.

Puikus taip pat jisai buvo korporacijos organizatorius. Tvarkingas, tylus, aiškus, nusistatęs ir ramus. Jis visuomet žinojo, ko norįs. Teisininko psichika, tikslus kategoringas galvojimas ir žymaus profesinio teisininko praktiko metodizmas — suteikdavo jo organizaciniam veikimui aiškumo ir autoriteto. Akademiniame Senate jojo nuomonė būdavo svari ir įtikinanti; jojo trumpas ryškus žodis paruošdavo sprendimą. Teisių Fakultete dekano Leono vadovavimas buvo švelnios formos, bet ryškaus turinio. Jojo mintis, protas ir socialinės funkcijos pajautimas bei tikslus kolektyvinio veikimo metodų valdymas — su-

teikdavo jo vadovavimui didelio autoriteto ir pasisekimo: nebuvo ginčų, intrigų, nesusipratimų. Kolektyvas veikė tiksliai ir sklandžiai.

Toks buvo Vytauto Didžiojo Universiteto garbės profesorius Dr. Petras Leonas. Universiteto ir Lietuvos mokslo vardu kalbėdamas, aš stengiuos duoti akademinį šio brangaus žmogaus įvertinimą. Be abejo, šis vaizdas nėra pilnas. Jis neapima viso žmogaus ir visų nuveiktų jo amžiaus darbų. Atlydėję jį į šią vietą ir atsisveikindami su juo, išėjusiu iš mūsų tarpo, mes štai turime įspūdžio, kad čia šiame mirusiojo Petro Leono kūne yra materializuota tam tikra nepaprasta mūsų visuomenės brangenybė, kuri štai buvo tarp mūsų, veikė, gyveno žmogaus individe ir staiga užgeso, tapo bejėgė, kaip inertinis daiktas, ir tuoj visiškai išnyks. Tiesa, — tasai individas, tasai žmogus, tasai paslaptingas gyvybės fenomenas, kuris buvo mirusiojo kūne ir kuris tą brangenybę materializavo ir kūrė, išvyko. Tačiau jojo sukurta socialinė Lietuvos brangenybė, kurioje liko nemiręs Petro Leono vardas, nėra dingusi ir nemiršta. Josios mes nelaidojame. Ji liko ne tiktai mūsų, jį pažinusių, jį mylėjusių, sąmonėje ir širdyje — mūsų sąmonė ir mūsų širdys mirs su mumis, — bet ji liko tautos ir visuomenės legendoje, kuri eis iš kartos į kartą, ir ji liko materializuota tame, ką jis yra paveikęs ir kas įėjo į visuomenės judėjimą, į gyvenančių ir gyvensiančių psichiką. Tą jojo socialinę brangenybę mes sveikiname.

Vytauto Didžiojo Universitetas ir mes, Tavo, profesoriau Leone, kolegos ir mokiniai, Tavimi didžiuojamės, Tave mylime ir Tau mūsų pagarbą pareiškiame.

V. D. Universiteto Senato nuomonė politechnikos steigimo klausimu

V. D. Universiteto Senatas, susipažinęs su L. Inžinierių Draugijos memorandumu Politechnikos steigimo reikalu, su Technikos Fakulteto nuomone dėl jo ir visa apsvarstęs, laiko savo pareiga pateikti Vyriausybei savo nuomonę, pirmiausia papunkčiui dėl memorandumo keliamųjų trūkumų, tariamai skatinančių steigti atskirą aukštąją technikos mokyklą:

1. „Būdamas V. D. Un-to integraline dalimi, Technikos Fakultetas pasidarė pernelyg universalus, teoretiškas ir nutolęs nuo techniškojo krašto gyvenimo. Teko girdėti, kad ir pats Fakultetas mėgina universalumą šalinti, steigdamas naujų specialių skyrių".

Tariamojo universalumo aiškinimas Fakulteto priklausymu Universitetui paremtas universiteto vidujinės santvarkos nežinojimu ar gal etimologišku žodžių panašumu. Universiteto Senatas nežino atsitikimų, kad bendros Un-to institucijos, pvz., Senatas, Taryba, Rektorius, būtų trukdžiusios Technikos Fakultetui tvarkyti savo mokslų planus ir dėstymą taip, kaip jis rado tinkama. Senatas neturi ir teisinio pagrindo trukdyti Fakultetui pertvarkyti savo mokslo planus ir mokymo metodus, pvz., kad ir taip, kaip to norėtų L. Inž. Dr-ja arba kaip nurodys mūsų Vyriausybė. Speciali aukštoji technikos mokykla nieko nauja šin darban neįneš.

2. „Jo personalas, sudarytas pradžioje iš nepasiruošusių mokymo darbui inžinierių, dabartiniu laiku rodo tendenciją krypti į teoretiškąją pusę, ir jaunesniojo personalo nariai, net įgiję svetur ar vietoje mokslo laipsnį, neturi pakankamo praktiško patyrimo ir ateity taps dėstytojais iš knygų, o ne iš praktikos. Ši aplinkybė yra labai kenksminga visom disciplinom, išskyrus gal tik bendrus teoretiškus dalykus. Tai įvyko dėl taikymo Technikos Fakultetui tų pačių organizacinių principų, kaip ir humanitarinių, teisių ir kitų mokslų fakultetams, kas yra netikslu dėl visiškai skirtingų dar-

bo sąlygų ir gyvenimo reikalavimų (rezultate to jau buvo nemalonių incidentų ryšy su mokslo laipsnio įgijimu)".

Senatas mano, kad tiek pat nepagrįstas priekaištas Universiteto santvarkai dėl, esą, nepakankamai paruošto mokslo personalo ir tariamai netinkamos jo darbo linkmės (per daug teoretiškumo).

Senatas yra įsitikinęs, kad į Technikos Fakulteto darbą buvo įtrauktos rimčiausios mūsų krašto technikinės pajėgos, ir nėra girdėjęs, kad rimtai pasireiškę toje srity mokslo žmonės arba dideli praktikai būtų buvę palikti už Fakulteto sienų tik dėl varžančios Universiteto santvarkos. Kad tų pajėgų mūsų kraštui trūksta, matyti ir iš to, kad Technikos Fakultetas, rodos, dar neįstengė jų surasti visiems savo etatams užimti. Vadinasi, naują mokyklą įsteigus vis tiek reikės verstis turimomis pajėgomis, ir, be to, teks nemaža prisikviesti iš šalies dar mažiau prityrusių žmonių. Tad atskiros aukštosios mokyklos steigimas ne tik nepakels, bet dar žymiai pažemins bendrą mokslinio rimtumo niveau.

Senatas gerai supranta, kad atskiri fakultetai turi gana skirtingas darbo sąlygas ir skirtingus mokslo laipsniui įsigyti reikalavimus, todėl nevaržo toje srity fakultetų, leisdamas vieniems jų statyti daugiau teorinio pobūdžio, kitiems — daugiau praktinio, taikomojo pobūdžio reikalavimus. Pavartotasis pavyzdys, kad buvusi nugriauta disertacija, nieko neįrodo: pats Technikos Fakultetas pripažino, kad disertantas viešame dispute neatrėmė padarytų jam iš šalies priekaištų. Aišku, kad nė specialinėje aukštojoje mokykloje niekas nebūtų draudęs ir pašaliniams žmonėms kelti aikštėn disertacijos trūkumus. Ar būtų buvę daug garbės ir naudos mūsų aukštajai technikos mokyklai, jei neapsižiūrėjus silpna disertacija būtų buvusi priimta?

Iš viso Senatas mano, kad rimtesnis mokslo personalo paruošimas ne tik nekenks, bet padės technikos mokslui, kuris daugelyje savo sričių yra išėjęs iš grynosios praktikos ribų. Senatas nemano, kad beauganti mūsų krašto technika skatintų jos aukštąją mokyklą nusileisti iki technikumo laipsnio.

3. „Fakultete yra įsivyravęs nesveikas enciklopedizmas: yra pavyzdžių, kad tie patys profesoriai dės-

to labai skirtingus dalykus; specialistų gi kvietimas iš pramonės trukdomas mokslo laipsnio neturėjimu (nors visame dabartiniame vyresniame mokslo personale yra tik vienas inžinierius, turįs mokslo laipsnį)".

Šis argumentas prieštarauja memorandumo išvadoms: jei tie patys profesoriai verčiami dėstyti po keletą skirtingų kursų, tai tas rodo, kad trūksta profesorių fakultetui aprūpinti, tad iš kur gi mūsų kraštas staigiai surinks mokslo pajėgų atskirai, labiau specializuotai mokyklai aprūpinti?

Kai dėl kvietimų varžymo iš formalinės pusės (mokslo laipsnio reikalavimas), Senatas konstatuoja, kad ir veikiąs Universiteto statutas yra ta prasme gana liberalus. Bet, jei pasirodytų, kad čia gyvenimas reikalauja dar didesnių laikinų lengvatų, Senatas yra įsitikinęs, kad Vyriausybė gali papildyti Universiteto statutą reikiamais laikinais nuostatais.

4. „Būtinas nusistatymas atlikinėti mokslo darbus esamomis sąlygomis gali būti suprantamas tik kai kurių teoretiškų mokslų atžvilgiu, šiaip fakulteto sąlygose dėl kuklių medžiaginių ir kitų išgalių jis tėra nerealus ir veda prie netikslumų. Yra buvę atsitikimų, kad vadovėliai ir kompiliacijos buvo prilyginti mokslo darbams".

Senatas nesupranta, kaip galima aukštojoje mokykloje atsisakyti nuo reikalavimo, kad mokslo personalas, greta mokymo darbo, dirbtų ir mokslo bei tyrimų darbą. Suprantama, kad kai kuriose srityse dėl specifiškų darbo sąlygų tyrimo darbai gali būti suprastinti, kai kada gali būti atidėti, bet kaip bendra taisyklė — jie turi būti atliekami.

Be to, šis argumentas prieštarauja 1 ir 2 priekaištams Technikos Fakultetui dėl tariamai mažų jo personalo mokslinių kvalifikacijų.

5. „Fakultetas iki šiam laikui nėra įstatęs į tinkamas vėžes specialios literatūros leidimo reikalo; spausdinamieji veikalai dažnai lieka neišnaudoti ir pasensta, nes jų tarpe yra toli gražu ne pirmaeilės reikšmės leidinių.

Savo literatūros technikos srity pilnai mes ir negalėsime turėti, nes tai brangūs ir iš kai kurių sričių greitai senstantieji leidiniai. Todėl studentai turėtų būti lavinami svetimų kalbų pažinimo reikale. Tačiau ligi šiol tai vis nevykdavo, nes nebuvo surastas tinkamas metodas. Studentai technikai klausydavo jiems nepritaikytą svetimos kalbos kursą Humanitarinių mokslų Fakultete".

Senatas nesupranta, kurio ryšio turi nepakankamas specialinės literatūros kiekis su atskiros aukštosios mokyklos steigimu: ar tai, kad bus suteikta leidiniams kita firma, atsiras jų daugiau ir geresnių? Ar kad didesnis profesorių skaičius bus įtrauktas į naujas administracines pareigas (rektorius, dekanai etc.), jie vis dėlto daugiau ką parašys?

Senatas yra įsitikinęs, kad jei bus daugiau lėšų skiriama literatūrai gaminti, tuomet pats personalas ir eventualūs jo kandidatai daugiau pagamins ir literatūros.

Kai dėl svetimų kalbų, memorandumo argumentai visai neįtikinami: Universitetas ir dabar turi pasirinkimui visą eilę įvairiausio laipsnio kursų, kuriuose studentai gali eiti ir visai elementarius ir aukštesnio laipsnio kursus. Speciali aukštoji mokykla tokio pasirinkimo nesuteiks.

6. „Drausmės trūkumas mažina darbo našumą, vidutiniškas studijų laikas per didelis".

Studijų eigos sudrausminimas priklauso Techn. Fakulteto kompetencijai; Fakultetas gali įvesti ir tokią drausmę, kokią memorandumo autoriai norėtų matyti įvestą politechnikoje. Yra ir dabar fakultetų, kur studijų eiga sudrausminta iki labai aukšto laipsnio ir duoda visai gerų vaisių. Geriau pažįstantieji Technikos Fakulteto studentus Senato nariai konstatuoja, kad paskutiniais metais jau pažymimas kur kas didesnis studentų darbingumas. Gal tai padarė statuto griežtesni nuostatai dėl studijų ilgumo, bet neabejojamai veikia studentus ir griežtesnė Fakulteto nustatytoji tvarka.

Gaila, kad memorandumo autoriai nepastebėjo svarbesniosios priežasties, dėl kurios studijos T. Fakultete ilgai užtrukdavo: dauguma studentų turėjo tarnybas. Aišku, kad suderinti tarnybą įstaigose su universitetinėmis studijomis sunku ir jos

dėl to labai ilgai trukdavo. Dabar, kai jau daugelis studentų vien tik studijuoja, pastebimas kur kas didesnis pažangumas moksle.

7. „Fakultete eina permanentinis programų ir mokslo planų svarstymas, kas labai neigiamai veikia studijų eigą".

Šis argumentas, matyti, paremtas nesusipratimu: Universitetas nė kiek neverčia Fakulteto kaitalioti planus ir programas. Jei tai daroma gyvenimo sąlygoms kintant, tai tokių pakeitimų neišvengs nė atskiroji technikos mokykla.

8. „Dėl paminėtų ir kitų priežasčių Fakultetas atsidūrė V. D. Un-te daugeliu atvejų paskutinėje vietoje, pvz., aprūpinimo lėšomis atžvilgiu, ką rodo ši lentelė:

	Skirta lėšų vienam klausytojui:		
Metai	Matem. Gamt. F-tui	Medicin. F-tui	Techn. F-tui
1927	2.780,—	2.060,—	1.300,—
1928	2.510,—	1.730,—	1.220,—
1929	2.590,—	2.040,—	1.260,—
1930	—	2.400,—	1.800,—
1931	—	—	1.550,—
1932	3.000,—	—	1.100,—
1933	2.440,—	1.200,—	870,—
1934	2.500,—	1.120,—	890,—
1935	2.990,—	1.230,—	1.040,—
1936	3.200,—	1.420,—	—

. . . . ".

Giminingų fakultetų darbas Universitete gerokai sutvarkytas ir suracionalintas, beveik jau visai išlaisvintas nuo bereikalingo lygiagretumo. Daugelis brangiai atsieinančių įstaigų ir personalo panaudojama net keleto fakultetų studentams aprūpinti. Dėl to sunku kartais apskaičiuoti, kiek tos ar kitos įstaigos išlaidų krinta vieno studento sąskaiton. Taip antai, brangi fizikos katedra 1937 metais aprūpino teorija ir praktika: Mat. Gamtos Fakulteto 139 stud., Medicinos F-to — 154 stud. ir Technikos F-to — 246; neorganinės ir analizinės che-

mijos katedra aprūpino atitinkamai 155, 180 ir 305 stud., organinės chemijos katedra — 114, 180, 59 stud ir pan. Žinoma, ne visi Technikos Fakulteto studentai, kurie įregistruoti į pirmąjį kursą, turi tais metais eiti, pvz., fiziką; kai kas jų jau turi jos įskaitas, tad klausančių fiziką technikų skaičius reikėtų redukuoti. Bet tas pat reiškinys pastebimas ir kituose fakultetuose, tad šis faktas negali daug pakeisti paminėtų skaičiavimų.

Paėmus dabar paminėtų katedrų išlaidas ir padalijus proporcingai dirbančių tose katedrose studentų skaičiams, įsitikintumėm, kad nei Mat. Gamtos Fakulteto studento mokymas neatsieina tiek daug, nei Technikos Fakulteto — tiek maža, kaip kad atrodytų iš memorandumo.

Viena yra aišku: kai tik įsisteigia atskira aukštoji eksperimentinio pobūdžio mokykla, studento mokymo išlaidos joje nepaprastai pakyla, ir negalima pasakyti, kad tai atsitinka produktyvių išlaidų pusėn. Antai, Ž. Ūkio Akademija 1932 metais yra išleidusi vieno studento mokslui vidutiniškai po 3.933,— Lt. Tačiau į tas išlaidas neįskaityta ištisa eilė padedamųjų mokslo ir tyrimo įstaigų, kurios išlaikyta ne iš Akademijos sąmatos, tačiau vis dėlto žymia dalimi buvo skiriamos studentams aprūpinti praktika. Pridėję atitinkamą dalį tų išlaidų, įsitikintume, kad studento laikymas dar žymiai padidės. Žinoma, nieko negalima pasakyti prieš tai, jei kitaip dabar negalima padaryti dėl savotiškų žemės ūkio mokslų sąlygų. Bet ar pateisinamos būtų tokios išlaidos politechnikoje, veikiančioje greta ir žymia dalimi — lygia greta su universitetu?

Senatas nesutinka su memorandumo ir Technikos Fakulteto išvadomis kai dėl steigimo politechnikos:

1) Ištisa eilė nurodytų organizacinio ir pedagoginio pobūdžio trūkumų, tariamai pasireiškiančių Technikos Fakulteto darbe, visiškai lengvai gali būti pašalinta ir pasiliekant aukštajam technikos mokslui sujungtam su Universitetu;

2) Įsteigus specialią aukštąją mokyklą, išlaidos technikos mokslui neišvengiamai labai padidėtų, žymia dalimi — abejotino produktingumo linkme, būtent: naujam administraciniam personalui išlaikyti, kai kurioms lygiagretėms įstaigoms bei personalui aprūpinti, mokslo priemonėms įsigyti etc.

3) Dabartiniu laiku Fakultetas daugiausia ir teisingai nusiskundžia patalpų ankštumu, mokslo priemonių stoka, kai kuriose katedrose ir etatų kuklumu. Tokiomis sąlygomis Senatas randa, kad tos sumos, kurios tektų kasmet išleisti politechnikai laikyti, be to, kas skiriama dabar Fakultetui, turėtų būti geriau atiduodamos Fakultetui. Technikos Fakultetas, Senato giliu įsitikinimu, kur kas geriau ir produktingiau jas sunaudos mokslo įstaigoms ir dirbtuvėms aprūpinti priemonėmis ir reikiamam mokslo personalui paruošti.

Senatui tenka nugirsti iš Technikos Fakulteto profesūros ir tokių nusiskundimų: esą, skiriamas statybai lėšas Universiteto kolektyvas dauguma balsų gali nukreipti kitų institucijų, bet ne Technikos fakulteto statybai.

Šis priekaištas tiek pat paremtas nesusipratimu: Universitetas statybų klausimuose turi tik patariamąjį balsą. Galutinai klausimus sprendžia Vyriausybė, atsižvelgusi į Universiteto ir į viso krašto reikalus, tad ji ir spręs, kuri įstaiga pirmiau statytina. Jeigu gi valstybės lėšos leis, tai būtų nerimta manyti, kad Vyriausybė sutiks skirti lėšų dvigubai statybai tik tuomet, jei ji bus vykdoma dviems firmoms (Universitetui ir politechnikai), bet ne vienu, Universiteto vardu.

Visa pasvėręs, V. D. Universiteto Senatas susidaro nuomonę, kad *steigti šiuo metu Lietuvoje aukštąją specialią technikos mokyklą (politechniką) nėra būtino reikalo, nes visus jai skiriamus uždavinius sėkmingai gali atlikti Technikos Fakultetas, jei tik bus tinkamai pagerintos jo darbo sąlygos.*

Ta proga Senatas vėl kelia aikštėn, kad kūrybiniams mokslo ir tyrimų darbams vykdyti, eksperimentinių ir taikomųjų mokslų srity dažniausia reikia brangesnės aparatūros, kitų mokslų srity — gausingos literatūros. Jų mūsų Universitetui labai ir labai trūksta; todėl, kad ir yra žmonių, kurie galėtų atlikti gražius darbus, jie negali to padaryti dėl lėšų stokos.

Tad, kol mūsų valstybės skiriamos aukštajam mokslui lėšos yra labai ribotos, jos turėtų būti naudojamos esamųjų aukštųjų mokyklų mokymo ir mokslo tyrimų sąlygoms gerinti, bet neturėtų būti pulverizuojamos naujoms vargo mokykloms steigti.

Senatas leidžia sau priminti, kad net tokiame turtais aptekusiame krašte, kaip Š. Amerikos J. Valstybės, daugelis universitetų turi priglaudę prie savęs ne tik technikos, agronomijos, bet kartais net karo mokslų fakultetus.

Oro muziejaus steigimo reikalu

Šiemet grupė Technikos F-to profesorių iškėlė o r o m u z i e j a u s s t e i g i m o klausimą. VDU Senatas tam reikalui pritarė ir išrinko prof. Z. Žemaitį ir doc. A. Graurogką toliau Universiteto vardu rūpintis iškeltu reikalu. Čia dedame prof. Žemaičio ir doc. Graurogko paruoštą memorandumą, su kuriuo jie š. m. gegužės m. 23 d. kreipėsi į p. Švietimo Ministrą:

Jo Ekscelencijai Ponui Švietimo Ministrui
per V. D. U. Rektorių

Lietuvoje dėl plačios statybos naujose parceliuojamų kaimų sodybose griaunami seni, lietuviškai kultūrai būdingi, namai ir kitokie trobėsiai. Lygia greta baigia nykti seni kryžiai ir koplytėlės. Miestams ir miesteliams plečiantis nyksta ir jų seni pastatai, dažnai labai vertingi iš meno pusės. Lietuvių Tautos dvasia, pasireiškusi bažnyčių, varpinių, maldos namų, koplytėlių, kryžių, sendvarių, namų, klėčių ir t. t. bei jų apyvokos meniškai architektūrinėse formose, per amžius sukrovė šioj srity neįkainojamos vertės lobyną, turintį ketveriopos reikšmės: 1) m e n i n ė s, — nes jis gali teikti motyvų ir įkvėpimo visų rūšių Lietuvos menininkams, tiek pavaizduojantiems savo kūriniuose seną Lietuvą, tiek nustatantiems naujo lietuviško meno keliams savitą linkmę; 2) p e d a g o g i n ė s — rodo mums ir ypač jaunimui, kaip mūsų senelių gyventa ir kurta; tuo sudaromas tarsi gyvas materialinis ryšys tarp lietuvių kartų — gyvenusių, gyvenančių ir būsimųjų; 3) m o k s l i š k a i i s t o r i n ė s bei etnografinės, — nes duoda progos iš gyvų pavyzdžių, atlikus sisteminimo darbą, palyginti lietuviškos statybos vystymąsi su kaimyninių tautų evoliucija šioje srityje, susekti pasireiškusias vienų kitiems įtakas ir daryti iš to visą eilę svarbių mokslinių išvadų; 4) a r c h i t e k t ū r i š k a i t e c h n i k i n ė s — duoda galimumo mūsų inžinieriams architektams vystyti savo architektūrinį statybos originalų stilių, o tam reikalingi originalūs senos statybos pavyzdžiai (nuotraukos ir brėžiniai jų pavaduoti negali).

Dėl šių suformuluotų motyvų atviras muziejus būtinai turi būti įsteigtas, nes mūsų krašto materialinė kultūra labai kinta, auga, krašto veidas keičiasi, tad bus mūsų kartai ir pačiai vals-

tybei gėda prieš istoriją, jei mes neišsaugosime charakteringų mūsų praeities ir dabarties kultūros padarų, kurie negali tilpti paprastuose muziejuose.

Kai dėl vietos tokiam muziejui, buvo savo laiku konkrečiau iškelta keletas sumanymų: a) steigti dabartinėje parodos aikštėje (ten jau Žemės Ūkio Rūmai yra pastatę vieną antrą trobesį); b) Aukštosios Panemunės miške (Basanavičiaus parke); c) Aukštoje Fredoje Botanikos sodo teritorijoje.

a) Dabartinę Parodos aikštę laikome visai netinkama, nes ji per maža tokiam muziejui. Antra vertus, jei ir būtų įrengtas joje muziejus, jo objektai (seni trobesiai, bažnytėlės, vėjiniai malūnai ir pan.) sudarytų nepaprastai didelį kontrastą su čia pat išaugusiu moderniniu miestu, visiškai neharmonizuotų su visa aplinka.

b) Basanavičiaus parkas, kad ir turi pakankamą plotą, tačiau netiktų sakytam tikslui, nes nesudarytų charakteringos mūsų sodžiui atvirų laukų aplinkos, daugumas įdomių pastatų visai nederėtų tai vietai.

c) Mūsų manymu, tinkamiausioji muziejui vieta yra Aukštoji Freda — Botanikos sodo teritorija ir eventualiai kai kurie artimiausieji, dar nesunaudotieji valstybinės žemės sklypai. Tos vietos privalumai yra šie:

1. plotas, mūsų manymu, visai pakankamas, nes prireikus galėtų būti panaudoti dabar dar laisvi valstybinės žemės plotai, esantieji Sodininkystės-Daržininkystės mokyklos žinioje, ir tai sudarytų apie 60 ha žemės. Tuo tarpu pakaktų ploto, esančio Universiteto žinioje;

2. žemės paviršius yra gana įvairus; gamta ten ir šiaip turtinga, ir dar sąmoningai turtinama sudarys labai gražią aplinką;

3. Botanikos sodo vedėjo nuomone, muziejus nė kiek nesutrukdys sodo uždavinių, bet tik juos kiek praplės (pvz., teks pasirūpinti namų sodeliais, bažnytėlių tinkamu dekoravimu ir pan.);

4. muziejaus steigimas Botanikos sode pareikalaus kuo mažiausia lėšų, nes neteks išpirkinėti žemės nei ypatingai paruošti (pvz., atpalaiduoti nuo kokių pastatų, įrengimų ir t. t.); pradžioje teks tik suteikti sodui subsidiją, kad galėtų baigti tverti tvorą aplink sodą ir tuo apsaugoti muziejų;

5. muziejaus aptarnavimas ilgesnį laiką nereikalaus atskiro žemesnio personalo, nes sodo sargai ir darbininkai už nedidelį algų priedą galės gerai prižiūrėti ir tvarkyti muziejaus pastatus;

6. Susisiekimo Ministerijos planuose numatomas per Nemuną naujas tiltas suriš Aukš. Fredą su naujamiesčiu, tiekdamas tobulą susisiekimą su atviru muziejum;

7. pagaliau už muziejaus kūrimą Botanikos sodo teritorijoje pasisakė ir speciali komisija, savo laiku sudarytoji prie Vytauto Didžiojo Komiteto.

Kaimo parceliavimui vykstant ir miestams atsistatant, daug tipingų, vertingų eksponatų, pavaizduojančių tas sritis, kur parceliavimas yra įvykęs, jau ir dabar yra žuvę atviram muziejui. Jei nebus padaryta tinkamų žygių, po 2—3 metų kaimo parceliavimui pasibaigus, beveik visai neteksime eksponatų. Tad yra gyvo ir skubaus reikalo dar šią vasarą užpirkti eilę tipingų senų trobesių (tam reikia, palyginti, nedidelių sumų) ir pastatyti juos apsaugai Botanikos Sodo teritorijoje. Eksponatams surasti, nupirkti ir pargabenti galėtumėm paruošti išlaidų sąmatą. Tikimės, kad šiam reikalui pritars visa Lietuvos visuomenė, padės surasti ir gauti eksponatus atviram muziejui, juos laikinai paglobos, ir tai gali žymiai sumažinti išlaidas.

Visai eilei nekeltinų iš vietos pastatų apsaugoti (kaip antai, Zapyškio ir kitos kai kurios bažnyčios, Zamkaus, Raudondvario ir Siesikių pilys, kai kurie miestų trobesiai, piliakalniai ir pan.) reikalinga būtų paskubinti išleisti „Senienoms apsaugoti įstatyma". Tokį įstatymą jau turi beveik visos Europos valstybės. Šio įstatymo reikalas visai pribrendęs, ypač dabar, kai mūsų santykiai su visais kaimynais baigiami normalizuoti ir kai yra pastebėta ryški tendencija daugeliui vertingų daiktų išplaukti į užsienius per visas atviras mūsų sienas.

V. D. Universiteto Technikos Fakulteto profesorių grupei iš naujo iškėlus atvirojo muziejaus klausimą, savo laiku svarstytą Vytauto Didžiojo Komitete ir gyvai diskutuotą spaudoje, Universiteto Senatas labai pritarė keliamam sumanymui ir įgaliojo žemiau pasirašiusius Universiteto vardu rūpintis tuo reikalu.

Tuo remdamiesi, laikome sau garbe prašyti Jūsų Ekscelenciją paremti atvirojo muziejaus steigimo sumanymą ir padaryti

reikiamus žygius, kad: a) atviro muziejaus pirmieji eksponatai dar šiemet galėtų būti Botanikos Sodo teritorijoje įkurdinti; b) kad būtų kiek galima skubiau išleistas „Senienoms apsaugoti įstatymas“.

Pasirašė:

Prof. Z. Žemaitis
Doc. A. Graurogkas.

Universitetas ir mokslo reprezentacija

Aukštosios mokyklos uždavinys, be kvalifikuotų specialistų ruošimo, yra ir mokslo pažanga.

Mokslininkų darbai išgarsina ne tik aukštąją mokyklą, bet ir valstybę, pateisina politinę šalies nepriklausomybę; tuo atžvilgiu mokslas yra ne mažiau svarbus, kaip ginklai.

Mokslo darbui be galo svarbus kontaktas su pasauliu. Mokslo tiesos yra t a r p t a u t i n ė s; kiekvienas mokslininkas naudojasi visų tautų krautu per ištisus šimtmečius turtu, todėl privalo prie to lobyno pridėti ir savo darbo dalelę.

Atsiskyrėlis, užsidaręs savo laboratorijoje, nežino, kas vyksta kitur, už aukštų valstybių sienų, rizikuoja paklysti ir, negirdėdamas rimtos kritikos, paskęsti savo klaidose. O kiek „atrandama Amerikų“ dėl nežinojimo!

Tokiam bergždžiam ar žalingam darbui išvengti visi pasaulio mokslininkai palaiko ryšius su savo srities kolegomis, renkasi į kongresus ir konferencijas, mainosi savo mokslo darbais. Aukštajai mokyklai tenka pareiga tokius ryšius paskatinti ir palengvinti.

*
* *

Mūsų Universitetas per keliolika metų padarė didelę pažangą visose srityse. Sutvarkytas mokymo darbas, leidžiama, kiek pajėgiama, mokslo darbų, išaugo jauna mokslininkų karta. Yra, tačiau, viena sritis, kurioje mūsų Universitetas ne tik nepažengė, bet, priešingai, b a i s i a u s i a i a t s i l i k o ir r e g r e s u o j a. Tai — mokslo reprezentacijos reikalai.

Dar Universiteto kūrimosi stadijoje buvo siunčiami atstovai į kitų aukštųjų mokyklų iškilmes. Lietuva buvo atstovaujama net Jeruzalės Universiteto įkūrimo šventėje. Profesoriai vykdavo į Vokietijos, Italijos, Suomijos, Sovietų Sąjungos mokslo institutų aktus. Jų kelionės buvo laikomos naudingos ir apmokama bent išlaidų dalis. Užsienio komandiruotėms buvo skirta, rodos, 8.000,— Lt suma metams, kuri buvo skirstoma tarp fakultetų; kartais prisidėdavo pačių profesorių sudarytas Reprezentacijos fondas.

Atėjo sunkesni laikai: atitinkama suma biudžete buvo sumažinta ligi 1000,— Lt. Universiteto vadovybė nutarė mokėti kelionių išlaidas tik jaunesniajam personalui. Fakultetams buvo įsakyta skirti komandiruotes tik „be dienpinigių ir kelpinigių apmokėjimo", būtinai tą įrašant į protokolą.

Kiekvienai kelionei, net grynai Universiteto reprezentacijos reikalams, teko prašyti Švietimo ministerijos leidimo. Ministerija į savo sutikimą įrašydavo „be dienpinigių ir kelpinigių" ir pridėdavo labai charakteringą frazę „tačiau su alga". Mat, buvo atsitikimų, kada kelionės tikslas atrodė mažai pagrįstas; tada profesorius buvo sulaikomas algos netekimo sankcija. Vieną kartą Universiteto vadovybė pavėlavo išrūpinti sutikimą ir... jo negavo, o profesorius jau buvo išvykęs į mokslo studijų kelionę. Rektorius sulaikė algą. Nesunku suprasti, kaip jautėsi sugrįžęs profesorius!

Tokie varžymai prislėgė judresnių mokslininkų nuotaiką. Kiti, mažiau paslankūs, ir šiaip nesiveržė užsienin. Iniciatyva vis daugiau slopinama. Susilaukta tokio netikėto paaiškinimo, kad Fakulteto nariai neturi teisės patys prašyti komandiruotės: Fakultetas tegali svarstyti oficialius, jam adresuotus kvietimus.

*

* *

Iškelsiu keletą liūdnų faktų, neliesdamas asmenų.

Šių metų pradžioje Rygoje įvyko labai turiningas Geodezijos ir Fotogrametrijos kongresas. Atitinkamos katedros vedėjas kviečiamas dalyvauti šiame kongrese ir buvo pasiryžęs nuvykti į Latviją. Bet... Fakultetas išaiškino, kad pats profesorius negali prašyti kad ir platoniškos komandiruotės. Buvo

rasta tokia komiška išeitis: katedros vedėjas gali prašyti deleguoti k ą k i t ą. Fakultetas su tuo sutiko ir nutarė siųsti į kongresą tos katedros asistentą. Reprezentuodamas tarptautiniame kongrese aukštojo mokslo įstaigą, mūsų Universiteto delegatas pats turėjo apmokėti ne tik kelionę, bet ir užsienio pasą.

Pernai, Latvijos mokslo įstaigų iniciatyva, vienas mūsų profesorius buvo pakviestas skaityti 2 paskaitas. Fakultetas ir rektorius pritarė kvietimui; prelegentas apsiėmė važiuoti savo lėšomis ir nepraleisti n e i v i e n o s savo darbo Universitete v a l a n d o s. Švietimo ministerija delsė su atsakymu ilgiau, kaip mėnesį: ji užklausė... Susisiekimo ministeriją, kuri negalėjo suprasti tokio nepasitikėjimo pagrindo ir tik po 3 savaičių atsakė nieko neturinti prieš jai svetimo asmens kelionę. Pagaliau paskutinę dieną prieš paskirtą paskaitą profesoriui buvo išrūpintas užsienio pasas... t r i m s d i e n o m s. Kelionė, nežiūrint visų kliūčių, įvyko; su pasisekimu gastroliavęs pas kaimynus, mūsų profesorius per d v i d i e n a s grįžo prie savo darbo, ir niekas nesužinojo, kiek nervų jam kaštavo tokia mokslo reprezentacija...

Šiemet Latvijos Universiteto Inžinierijos mokslų fakultetas vėl kvietė tą profesorių paskaitoms. Tam nieko nebeliko, kaip atsisakyti... dėl laiko stokos: nepatogu pasakyti teisybę! Nėra reikalo aiškinti, kad toks bereikalingas varžymas neprisideda prie mūsų mokslo reprezentacijos.

*

* *

Būtų pateisinama, jei užsienio komandiruočių varžymas kiltų iš lėšų stokos. Faktai rodo, kad taip skriaudžiamas t i k mūsų Universitetas.

Paminėtame Geodezijos ir Fotogrametrijos kongrese Rygoje buvo atstovaujamos kitos mūsų ministerijos ir net kelių delegatų; v i s i jie gavo n e m o k a m a i tarnybinius užsienio pasus ir dar dienpinigius.

Matyti, kitoms, n e m o k s l o įstaigoms daugiau skiriama lėšų Lietuvos mokslui reprezentuoti! Dažnai girdime, kad ir mūsų Universiteto profesoriai vyksta į užsienius, kaip k i t ų įstaigų delegatai.

*

* *

Negaliu nutylėti vieno girdėto, bet netikėtino fakto. Iš Universitetui skirtos 1937 metams užsienio komandiruotėms 1000 litų sumos tebuvo išleista per metus... 300 litų; visos kitos kelionės buvo atliktos savo lėšomis. Gruodžio mėn. pabaigoje Universiteto vadovybė turėjo dėl tų kreditų tam tikrų rūpesčių...

*

* *

Tie smulkūs, bet nemalonūs faktai patvirtina mano įsitikinimą, kad Universiteto reprezentacija regresuoja. Retai sutinkame Lietuvos vardą tarptautinių kongresų „comptes rendus“, retai randame užsienio žurnalų skiltyse, užsienis nieko nežino apie mūsų mokslą.

Čia reikalinga reforma. Lietuvos mokslo reprezentacija turi būti viena svarbiausių mūsų mokslininkų pareiga! Jos negalima palikti tiems nepataisomiems entuziastams, kurie nevengia kartais aplinkinių ar nelegalių kelių savo pareigoms eiti.

Būtų normalu, jei kiekvienas Universiteto personalo narys, pristatydamas Rektoriui savo darbo metinę apyskaitą, turėtų apibūdinti savo r e p r e z e n t a c i n ę veiklą tarptautiniuose kongresuose, užsienio žurnaluose, korespondencijoje su pasaulio mokslininkais ir t. t. O mūsų mokslininkų užsienio kelionės turėtų būti skatinamos ir remiamos bent tiek, kiek sportininkų ir šachmatininkų!

Prof. S. Kolupaila.

———/———

Psichinė higiena aukštojoje mokykloje

Teisingai sakoma, kad gyvename higienos amžiuje. Pradedant nuo antrosios XIX šimtmečio pusės, nuostabi biologijos ir medicinos pažanga davė galimybės pažinti sąlygas, reikalingas normalioms žmogaus organizmo funkcijoms išlaikyti. Pažinta pavojai, kurie gręsia mūsų sveikatai, ir tikros daugumo susirgimų priežastys. Ant tokios žinijos pagrindo išaugo higiena, kaip mokslas apie sveiko gyvenimo dėsnius bei taisykles, apie sveikatos apsaugojimą ir stiprinimą. Iki naujausio laiko higieniniai siekimai daugiausiai lietė kūno funkcijas ir kūninę sveikatą: sanitarijos klausimus, kūno priežiūrą ir maitinimą, kūno lavinimą (gimnastika ir sportas), butų ir kitų patalpų įtaisymus, fizinio darbo sutvarkymą ir t. t. Tik pastaraisiais laikais, kaip bendrosios higienos atžala, išaugo taip pat psichinė higiena — mokslas, kaip išlaikius sveika psichika, kaip padarius žmones psichiškai tvirtesnius ir atsparesnius prieš psichinį suirimą, kaip žmogui pasiekus subjektyvaus gerumo ir objektyvaus savo veiklos našumo (t. y. darbingumo) maksimumo.

„Tenka stebėtis“, sako žinomas anglų psichiatras prof. Hyslop, „kad tuo tarpu, kai higieniniai principai, kiek jie liečia kūno gyvenimą, yra jau gerai suformuluoti, pripažinti ir vykinami, psichinė higiena, kaip mokslas, tebegyvena dar savo kūdikystę. Kodėl taip yra, sunku net suprasti, nes psichinės sveikatos dėsniai yra vitaliniai visam, kas tik yra žmoniška ir civilizuota“. Iš tikro tiktai dabar atsiranda tikras supratimas apie psichinio faktoriaus viešpatavimą kiekvienoje gyvenimo srityje, kiekviename veikime. Tiesa, psichohigieninės idėjos sporadiškai buvo reiškiamos ir seniau. Sakysim, apie prieš 60 metų austrų gydytojas — mokslininkas ir poetas Feuchtersleben paskelbė knygą apie racionalų psichinio gyvenimo rėžimą, arba, kaip jis sako, dietetiką (Zur Diätetik der Seele, 1880). 1887 m. pirmam Rusijos psichiatrų suvažiavime Maskvoje prof. Sikorskij padarė pranešimą „Nervo-psichinės higienos ir profilaktikos uždaviniai“. Autorius kalba apie didį ir taurų triūsą tirti ir gvildenti priemones, kaip pakelti gyventojų nervo psichinės sveikatos lygį. Gyvenimas statąs vis didesnius reikalavimus nervo-psichinei sveikatai. Tai,

kas seniau buvo dirbama žmogaus raumenų, dabar atliekama mašinos, ir darbininkas, pastatytas prie mašinos, dirba ne tiek fiziškai, kiek protiškai. Komplikuojantis gyvenimui daugėja savižudybių ir psichinių bei nervinių ligų. Psichinė sveikata sudaro vieną pačių svarbiausių šaltinių tautos gerovei ir valstybės stiprumui. Ji patikrina padermei teisingą ir sėkmingą protinės plėtotės eigą, ji yra pagrindas liaudies masių darbingumui ramiuoju laiku ir atsparumui nelaimėje, kaip, va: karai, badas, epidemijos. Gyventojų psichinės sveikatos nusilpimo pasekmėje didėja ne tiktai nervinių ir psichinių susirgimų skaičius, bet kartu ir savižudybių ir nusikaltimų. Sikorskij iškėlė eilę psichologinių priemonių: tinkamą darbo organizaciją, žmogaus ir visuomenės saugojimą nuo kenksmingų emocinių sukrėtimų, saugojimąsi nuo nuodingų daiktybių, veikiančių nervų sistemą, moterų apsaugą. Sikorskio skelbtos idėjos skamba ir dabar gana aktualiai. Bet ir jos ir kitų autorių analogiškos idėjos anuomet neturėjo didesnės įtakos: joms dar trūko tvirtesnio mokslinio pagrindo ir platesnės socialinės platformos.

Tik atsiradus vadin. psichohigieniniam sąjūdžiui anksčiau skelbtos idėjos susisteminta, išplėsta ir paleista į plačią apyvartą.

Psichinė higiena yra daug daugiau kaip paprasta racionali protinio darbo disciplina. Ji nagrinėja visas gyvenimo sąlygas, kiek jos liečia žmogaus psichiką. Ji — iš vienos pusės — ieško priemonių, kaip pašalinti tokius aplinkos faktorius, kurie kenkia psichikai, sudaro pavojų psichinei pusiausvyrai ir integralumui, ir — iš kitos pusės — stengiasi ištaisyti ir išlyginti neigiamo ir ligūsto pobūdžio tendencijas, kurių neretai esti pačioje žmogaus psichinėje organizacijoje, žmogaus būde. Pastaruoju atžvilgiu psichinė higiena turi kai kurios analogijos su ortopedija ir galėtų būti apibūdinta, kaip „psichinė ortopedija". Didelės įtakos psicho-higieninėms idėjoms turėjo naujesnioji analytinė ir individualinė psichologija, išaiškinusios įvairių emocinių išgyvenimų svarbą žmogaus gyvenimui. Yra taip pat gana artimų saitų tarp psichinės higienos ir eugenikos; jos viena kitą papildo, tik eugenikos dėmesio centre yra padermė, rasė, o psichinės higienos — pats individas.

Psichohigieninis sąjūdis atsirado prieš 30 metų Amerikoje. Jo atsiradimas yra susijęs su Clifford'o W. Beers'o vardu. Čia reikėtų nors trumpai sustoti ties šita nepaprastos iniciatyvos ir energijos asmenybe. Beers nėra gydytojas: prie psichinės sveikatos klausimų jis priėjo per skaudų savo gyvenimo patyrimą. Išėjęs finansinius mokslus Yale'o universitete (New Haven), jis tarnavo įvairiose įstaigose. Čia jį ištiko nelaimė: jis susirgo psichiškai, ir už ligoninių sienų jam teko išbūti 3 metus. Tai buvo šio šimtmečio pradžioje. Pasveikęs, Beers pasiryžo parašyti apie savo išgyvenimus ir patyrimus knygą: jis norėjo sujudinti visuomenės opiniją, kad būtų pašalinti įvairūs negerumai esamoje psichiatrinės pagalbos sistemoje. Reikia pasakyti, kad ligos metu Beers'o pastabumas ir atmintis buvo likę geri. Beers'o knyga, pavadinta Protas, kuris save atrado (A Mind that found itself), išėjo 1908 metais. Knyga parašyta gyvai ir vaizdžiai. Ji sudomino garsų filosofą ir psichologą William James'ą, ir jis parėmė autorių. Beers nepasitenkino vien knygą parašęs. Jis suorganizavo Konektikuto proto higienos draugiją. Jau po metų (1909 m.) iš jos išaugo Nacionalinis proto higienos komitetas, išplėtęs savo veikimą visose Š. Amerikos Jungt. Valstybėse. Mokslišką vadovavimą darbui Beers pavedė kompetentingiems asmenims, o pats pasišventė techniškai-organizaciniam veikimui. Pradžioje naujam sąjūdžiui daugiausiai rūpėjo patobulinti psichinių ligonių gydymo sąlygos, bet veikiai iškilo daug platesni uždaviniai — kaip apsaugoti psichinė sveikata ir įspėti psichinis suirimas.

Pasistatęs sau tokius labai sudėtingus uždavinius, psichohigieninis sąjūdis turėjo išplėsti ir tolygų veikimą. Imta varyti didelė propaganda atkreipti visuomenės dėmesiui į psichinės sveikatos ir ligų klausimus, į psichinių suirimų priežastis, į socialinę psichinio defektyvumo reikšmę. Imta steigti orientaciniai punktai vaikams, vadin. „problemos" vaikams tirti ir jųjų auklėjimo būdui nustatyti. Mokyklose, ypač universitetuose, sukurta patariamieji punktai norintiems patikrinti savo nervopsichinę būklę arba pasitarti dėl tų arba kitų savo psichinio gyvenimo sunkumų.

Greitu laiku psichohigieninis sąjūdis Amerikoje tapo didele kultūrine pajėga; jo įtaka pasiekė ir Europą. Čia pirmoji

psichinės higienos organizacija atsirado 1920 m. Prancūzijoje. Vėliau tokių organizacijų įsteigta ir kituose kraštuose. 1930 V.5—10 d. Vašingtone įvyko I-asis tarptautinis psichinės higienos kongresas*).

Tarp kitko, šitam kongrese buvo iškeltas klausimas apie psichinės higienos pritaikymą studentijos gyvenime. Pranešėjas dr. Ruggles pateikė žinių apie eilę Amerikos universitetų, kurie, plintant psichinės higienos idėjoms, organizavo konsultacinius punktus su specialistais psichiatrais, psichologais ir pedagogais. Kai kurie universitetai įsteigė specialias komisijas tirti biologinėms, psichologinėms ir sociologinėms žmogaus elgesio nukrypimų priežastims. Pirmuosiuose kursuose įvedamos bendros visiems studentams paskaitos apie psichinę higieną. Konsultacinius punktus studentai lanko arba savo iniciatyva, arba nurodžius universiteto gydytojui, taip pat patarus kam nors iš fakulteto narių. Įvedant konsultacijas, bijota, kad jos studentų bus sutiktos nepalankiai, bet pasirodė atvirkščiai — kilo tik klausimas, kaip rasti pakankamai valandų, kurios galėtų būti pavestos šiam reikalui. Pripažinta taip pat reikalinga organizuoti profesinės konsultacijos studentams. Dr. Ruggles iškėlė taipogi mintį, kad visiems universiteto darbuotojams reikėtų patiems plačiau, nepriklausomai nuo specialybės, domėtis psichinės higienos klausimais.

Pereitą vasarą (VII.19—25 d.) Paryžiuje įvyko II-asis tarptautinis psichinės higienos kongresas. Iš skaitlingų pranešimų įvairiomis temomis čia paminėtini referatai, kurie liečia klausimus apie intelektualinio darbo higieną, apie profesinės atrankos reikšmę psichohigieniniu atžvilgiu ir apie psichinę higieną mokyklose ir universitetuose.

Prof. Ch. S. Myers (iš Londono) pabrėžė, kad iki šio laiko atlikta labai maža tyrimų, liečiančių intelektualinio darbo higienines sąlygas, ir ypač maža tokių tyrimų, kurie duoda patikimas ir aiškias išvadas. Labai sunku nustatyti kurie nors definityvūs psichinės higienos dėsniai intelektualinio darbo atžvilgiu jau dėl to, kad žmonių individualiniai skirtumai yra tiek begaliniai ir tiek svarbūs. Sakysim, vieni intelektualiniai dar-

*) Šio rašinio autorius dalyvavo ir I-am ir II-am (1937 m. Paryžiuje) kongrese.

bininkai savo darbo našumui reikalauja tiksliai sutvarkyto — ypač poilsio ir miego atžvilgiu — gyvenimo, kitų papročiai labai nereguliarūs. Vieni geriau dirba dienos metu, ypač rytmetinėmis valandomis, o kiti — vakarais ir net naktį. Apskritai imant, darbo pakitimas ir poilsio pauzos yra svarbios saugojamosios priemonės prieš nereikalingą išbodėjimą ir kenksmingą nuovargį; reikalingas taip pat pakankamas mitimas, miegas ir tokios darbo sąlygos, kuriose nebūtų triukšmo ir kitų erzinančių ir atitraukiančių nuo susikaupimo darbe veiksnių. Atrodo, kad intelektualinis darbas reikalauja nedaug maisto, bet tai toli gražu netiesa: su intelektualiniu darbu yra susijęs pagreitintas metabolizmas, ne tiktai dėl tiesioginio protinio aktyvumo (apie kurio fiziologinį pagrindą kol kas nieko nežinome), bet taip pat dėl kitų lydinčių aktyvumų (sakysim, dėl akių raumenų ir kitų kūno dalių raumenų įtempimo arba judesių). Redukuoti intelektualinio darbininko maisto davinį tokiu laiku, kada krašte (pvz., karo metu) jaučiamas maisto nepriteklius, būtų didelė nacionalinė nesąmonė: be pakankamo maisto negali būti išlaikytas ir protinio darbo našumas. Prof. Myers pažymi būtinumą daug daugiau kreipti dėmesį į harmoningą visos asmenybės plėtotę, kaip į vieną intelekto treniravimą.

Apie profesinę orientaciją psichologiniu atžvilgiu kalbėjo prof. L a h y (iš Paryžiaus). Psichinė higiena turinti apimti ne tik visumą profilaktinių priemonių prieš psichinius arba nervinius suirimus, bet taip pat turinti parūpinti palankiausias sąlygas žmogaus asmenybės ir jojo proto plėtotei. Viena svarbiausių priemonių šitam tikslui — tinkamos, atitinkančios žmogaus gabumus ir polinkius, profesijos pasirinkimas. Reikalingi p r o f e s i n ė s o r i e n t a c i j o s i n s t i t u t a i, ir jie turėtų turėti artimą kontaktą su mokyklomis. Reikią rūpintis ne tik „kūno kultūra“, bet ir „intelekto kultūra“, kuri turėtų būti prieinama visiems žmonėms. Kultūringiems kraštams reikėtų siekti, kad kiekvienas žmogus būtų i n t e l i g e n t a s (un intellectuel), nors ne savo profesija, bet už tat savo intelektu, savo bendru santykiu (l'attitude) su gyvenimu. Prasmingas ir turiningas gyvenimas — svarbūs psichinės pusiausvyros ir sveikatos ramsčiai.

Apie psichinę higieną mokyklose ir universitete skaitė referatą prof. G o n z a l o B o s c h (iš Buenos-Aires). Aukštosios

mokyklos klausimu autorius iškėlė šias tezes: 1) studentų atrankos reikalingumą, 2) racionalizuotų mokslo planų ir darbo sutvarkymo būtinumą, vengiant per didelio apkrovimo, ir 3) reikalą padėti formuotis studento asmenybei. — Bosch reikalauja, kad universiteto profesoriai būtų p e d a g o g a i s aukščiausia šito žodžio prasme, kad jie nesitenkintų vien savo dalyką dėstydami, bet padėtų susiformuoti būsimų savo krašto intelektualinių profesijų darbininkų asmenybėms. Jis apgailestauja tendenciją universitetams virsti konglomeratu nieko bendra neturinčių viena su kitomis siaurų specialių mokyklų.

Panaudodamas prof. Bosch'o tezes, norėčiau čia įdėti į jas turinį, pritaikomą mūsų aplinkybėms. Pirmiausia sustosime ties s t u d e n t ų a t r a n k o s r e i k a l u. Į aukštąją mokyklą ateina jaunimas, jau perėjęs įvairius jų intelektualinio tinkamumo ir pasiruošimo išbandymus. Ir vis dėlto pasitaiko, kad universitetan patenka tam tikras balastas — žmonės ne tik labai mažo proto išlavinimo, bet ir iš viso labai mažos inteligencijos. Į tai nurodo ir prof. Bosch. Yra žmonių, kuriems pakankamai gera atmintis ilgai gali, taip sakant, u ž m a s k u o t i jų nesugebėjimą galvoti ir spręsti. Padidintas, savarankumo reikalaująs protinis darbas ir neišvengiami nepasisekimai šitoje srityje gali būti jiems šaltinis žalingų veiksnių, suardančių jųjų sveikatą ir Lebenslust'ą. Dabartinė Rusija davė daug pavyzdžių vadinamo a n k s t i į g y t o p s i c h o n e r v i n i o i n v a l i d u m o, kada nepasiruošę ir netinkami savo menkais gabumais asmens, bet turintieji partijos protekciją, patekdavo į vuzus (aukštąsias mokyklas) arba gaudavo užimti tokias tarnybas, kur jų menkus sugebėjimus ir išsilavinimą laukė intensyvus apkrovimas. Anksti įgyjamo psichonervinio invalidumo teorija (prof. G a n n u š k i n o sukurtoji) buvo pripažinta kontrrevoliucine, bet invalidumo faktai juk nuo to, tur būt, nepranyko.

Pažymėtina, kad intensyvesnio protinio darbo ir padidinto jaudinimosi laiku, kaip, va, laikant egzaminus, predisponuotiems asmenims gali iškilti psichinis susirgimas. Štai, mūsų medicinos fakultete tarp 620 medicinos kandidatų (tiek jų buvo iki šio laiko), laikant baigiamuosius egzaminus, buvo 5 psichinio susirgimo atsitikimai (0,8%!). Vis tai buvo š i z o f r e n i j o s atsitikimai — ligos, kurios esminė priežastis yra tam tikra

paveldėtinė predispozicija, tačiau ligai išprovokuoti galėjo turėti reikšmės kaip tik persidirbimas.

Priimant į aukštąsias mokyklas būtų ne pro šalį tikrinti stojančiųjų sveikatą — bendrą ir psichonervinę — ir jų išsilavinimą, nustatant tinkamumą eiti mokslus aukštojoje mokykloje. Gal būtų racionaliau mažiau apkrauti programomis ir egzaminais vidurinių mokyklų jaunimą ir palikti spręsti apie jaunuolio subrendimą eiti aukštuosius mokslus pačioms aukštosioms mokykloms. Anglo-saksų kultūros kraštuose galutinis jaunimo paruošimas aukštajam mokslui vyksta paprastai tam tikrose kolegijose (colleges) prie universitetų.

Ta ar kita stojančiųjų atranka neišvengiama, priimant į tokias mokyklas arba fakultetus, kurie negali patenkinti visų norinčiųjų įstoti. Mūsų medicinos fakultetas jau kelis metus praktikuoja (sekdamas Latvijos universitetu) sveikatos tikrinimą stojantiems į medicinos ir odontologijos skyrių; be to, buvo žiūrima atestatų. Šiemet Medicinos Fakulteto Taryba, numatydama galimybę toliau priiminėti į medicinos skyrių tiktai 70, į odontologijos — 30 ir į farmacijos — 30 studentų, nutarė, be jau praktikuoto sveikatos tikrinimo (taikant jį taip pat ir stojantiems į farmacijos skyrių), daryti kombinuotą brandos atestatų ir kvotimų konkursą: numatomi egzaminai iš lietuvių kalbos (žodžiu ir raštu) ir iš lietuvių literatūros ir istorijos (žodžiu).

Pažymėtina, kad Prancūzijoje neseniai įvestas reikalavimas norintiems studijuoti mediciną prieš tai gauti baccalaureus artium laipsnį.

Nuo 1927 m. vienam Amerikos universitete (George Washington University) įvestas tam tikras psichotechniškas patikrinimas, kuriuo nustatoma, ar kandidatas medicinos studijoms turi atitinkamų gabumų. Patikrinimas pasirodė naudingas. Visi, kas gerai išlaikė patikrinimą, toliau sėkmingai studijavo medicina, tuo tarpu 57% iš tų asmenų, kurie, patikrinant, buvo atrasti turį mažesnius gabumus medicinos studijoms, vėliau studijų ir egzaminų metu pasirodė silpni. Geros minėto tyrimo pasekmės paragino eilę kitų universitetų įvesti panašius patikrinimus. 1931 m. buvo patikrinti 9.220 kandidatų. 1934 m. Jungt. Valstybėse buvo sudaryta speciali komisija klausimui apie tinkamų kandidatų medicinos studijoms parinkimo būdus apsvars-

tyti: ji pripažino, kad atitinkamų gabumų tyrimai, teisingai atlikti, yra iš tikro labai naudingi (žrk. Flack. Aptitude tests for medical students. „J. Am. Med. Ass." vol. 107, N 1).

Pageidaujama įsteigti konsultacinis punktas stojantiems į aukštąsias mokyklas: toks punktas turėtų padėti abiturientui išaiškinti, kuriai profesijai jis labiau tinka, painformuoti apie darbo sąlygas ir reikalavimus toje ar kitoje įstaigoje. Būtų gerai, jeigu universitetas ir kitos mūsų aukštosios mokyklos parūpintų informacinių brošiūrų arba lapelių apie savo įstaigas. Tokia literatūra galėtų būti siuntinėjama į vidurines mokyklas ir ten veltui arba savikaina išdalijama baigiantiesiems.

Žmogaus pasitenkinimas gyvenimu — ir tuo pačiu, iki žinomo laipsnio, jojo atsparumas prieš psichonervinį suirimą — žymiai pareina nuo tinkamos profesijos pasirinkimo, — profesijos, kuriai žmogus labiausiai tinka ir kuri jam geriausiai prieinama. Iš tikro, Carlyle'o žodžiais: „Palaimintas tas, kuris surado savo pašaukimą; jam nereikia jokio kito palaiminimo". Kiek nervų gadinimo sau ir kitiems, kada žmogus dirba ne tą darbą, kurį jis mėgsta arba kuriam tinka. Žalos dydis bus proporcingas žmogaus visuomeninei padėčiai!

Dabar norėčiau aptarti klausimą apie racionalų intelektualinio darbo ir mokslo planų sutvarkymą aukštojoje mokykloje. Pradėsiu nuo bendrinių pastabų.

Daugelis autorių (Dornblüth Toulouse, Chavigny, Cim ir kt.) buvo gvildenę protinio darbo higienos klausimus. Suprantamas dalykas, kiekvienas darbas reikalauja psichinių centrų veikimo, bet specialus išsireiškimas „protinis (intelektualinis) darbas" apibrėžia tik tokį žmogaus aktyvumą, kuris reikalauja visų individo intelektualinių resursų panaudojimo, tuo pačiu metu utilizuojant tik apribotas mechanines priemones (raštas, kalba etc.). Protinis darbas yra lydimas arba turi pasekmėje įvairius fiziologinius reiškinius: taip pradžioje didėja širdies veikimas, vėliau kiek silpnėja; didėja deguonies absorbcija ir angliarūkšties išskyrimas; intensyvėja medžiagos apykaita. Jeigu protinis darbas yra perdaug intensyvus, nesutvarkytas ir vykinamas nehigieninėse sąlygose, jis veikiai darosi vis sunkesnis ir sunkesnis, jo našumas mažėja, daugėja klaidos, silpnėja dėmesys ir pastabumas, sprendimų aiškumas, kon-

centracija. Ypačiai svarbus intelekto pavargimo požymis — aktyvaus dėmesio pavargimas.

Protiniam darbe labai svarbu turėti tikslas, planas, ir gerai, jeigu jis bus surašytas. Reikia išmokti tvarkyti savo idėjos logiškai ir metodiškai. Chavigny laiko būtina išmokti organizuoti savo darbą; reikia išmokti daryti užrašus, santraukas ir tvarkingai jas laikyti. Patarimas labai įsidėmėtinas studentams! Toulouse pataria dirbti šaltai (il faut travailler à froid) ir taip, kad nepervargtum. Pervargimo požymiu jis laiko tokią būklę, kada ir poilsio metu vis grįžtama įkyriu būdu mintimis prie dirbto darbo arba turima neramaus miego. Dornblűth sako: „Tas, kas moka dirbti kiekvieną dalyką savo laiku ir turi laiko kiekvienam dalykui, yra išsprendęs protinio darbo higienos problemą".

Dirbant intensyvų protinį darbą esti naudinga keisti darbo objektą mažiausiai tris arba keturius kartus per dieną, imituojant Voltaire'ą, kuris savo kabinete turėjes penkis pupitrus, ant kurių gulėję skirtingi darbai, ir juos keitęs. Cuvier turėjes kiekvienam vykinamam darbui tam tikrą kabinetą; darbo pakitimas buvęs jam poilsis. Protinis darbas gerai protarpiais nutraukti fizinei mankštai. Lengvas skaitymas (kelionės, memuarai, žurnalai) irgi gali duoti malonų poilsį nuo intensyvaus darbo. Gilią prasme turi priimta nuo neatmenamų laikų savaitinė šventės ir poilsio diena. Gladstone, išsaugojęs iki žilos senatvės savo protinę jaunystę ir energiją, aiškina tai tuomi, kad visados griežtai šventęs sekmadienį.

Fiziologas Flourens teigia, kad žmogus galėtų gyventi iki 100—120 metų, jeigu netrumpintų savo amžiaus blogai organizuotu darbu. Protinio darbo organizacijai yra būtina eilė materialinių sąlygų — tinkamos patalpos (kurių, deja, vis dar trūksta daugeliui mūsų universiteto įstaigų), tinkamos valandos, tinkamas dirbančiųjų sveikatingumas. Geriausios darbo valandos yra nevienodos įvairiems žmonėms, bet, kaip taisyklė, tai rytmetinės, priešpietinės, valandos; praktikuojamos kai kuriuose fakultetuose popietinės ir vakarinės paskaitos prieštarauja elementarinei psichinei higienai. Labai džiūginantis mūsų akademiniame gyvenime dalykas — tai naujuoju Universiteto statutu organizuota Studentų Li-

gonių Kasa, kuri, tikimės, padės palaikyti geresnį mūsų studentijos sveikatingumo lygį.

Mokslo planuose vengtinas per didelis atminties apkrovimas. Senais laikais, kada nebuvo tokių knygų, puikių vadovėlių, nuostabių atlasų ir kitų pagalbinių priemonių, reikėdavo stengtis viską sukrauti galvoje. Liko tradicinis — ypač kai kurių morfologinių mokslų dėstytojų — silpnumas griežtai reikalauti iš studentų atminti įvairius, net, rodos, nelabai reikšmingus, faktus bei pavadinimus; visas tas sunkiai įgyjamas protinis bagažas po kiek laiko neišvengiamai daugiau ar mažiau išgaruoja. Svarbu, kad studentas išmoktų orientuotis mokslo klausimuose, kad jis suprastų dalyką ir žinotų mokslinius šaltinius, iš kurių galėtų atgaivinti savo žinias. Nereikalingą, netgi žalingą atminties apkrovimą prof. Hyslop laiko viena svarbiausių neurastenijos priežasčių ir smerkia jį, kaip „smagenų sekinimą".

Skiriamų privalomiems kursams valandų skaičius turėtų būti visados tiksliai pagrįstas ir ribotis būtinumu. Sveikas dalykas, kad savo laiku buvo pakeistas atlyginimo už paskaitas įstatymas: apmokant visas paskaitų valandas, buvo tendencija didinti valandų skaičius. Privalomieji kursai paprastai negali išsemti viso dalyko: už tat skatintini įvairūs neprivalomi privatdocentiniai kursai, kurie suinteresuotiems asmenims gali padėti lavintis toje ar kitoje srityje. Minėta prasme pasisako daugelis autorių, kėlusių universitetinių reformų klausimą (pvz., tam tikra komisija Tautų Sąjungoje). Universitetas, neišskiriant ir jojo tiksliųjų mokslų fakultetų, neturėtų statyti sau uždavinį paruošti vien tiktai to arba kito dalyko įvairius specialistus—profesionalus: jis turėtų ruošti išlavintus, plataus protinio horizonto, žmones. Labai geistina, kad universitete būtų skaitomi kai kurie bendri (tegu ir neprivalomi) visų fakultetų klausytojams kursai, sakysim, eugenika ir psichinė higiena. Pačiuose fakultetuose didelės lavinančios reikšmės turėtų atitinkamų mokslų istorijos kursai. Apgailėtinas dalykas, kad medikams neturime medicinos istorijos kurso. Čia dar pažymėsiu, kad tokioje Anglijoje, kur, ruošiant gydytojus, seniau vyravo prakticizmas, naujesniuoju laiku pripažintas platesnio universitetinio lavinamojo pagrindo reikalingumas ir prieita prie atitinkamų programų.

Užkliudęs mediciną, čia dar norėčiau pažymėti neracionalumą psichohigieniniu požiūriu puskursinių egzaminų (anatomijos, fiziologijos ir kt.) pakartojimo, laikant baigiamuosius egzaminus (kas dabar daroma mūsų medicinos fakultete). Vietoje šitų kartojamų egzaminų reikėtų, mano manymu, įvesti diplominiai darbai. Diplominių darbų ruošimas, be abejojimo, nebūtų toks varginantis nervų sistemą dalykas, kaip ruošimasis minėtiems egzaminams, ir būtų nepalyginti naudingesnis: toks darbas reikalauja ne bergždžio atminties apkrovimo, o stimuliuoja mąstymą ir mokėjimą naudotis moksliniais šaltiniais, lavina sugebėjimą pasireikšti mokslinėje literatūroje; būtų moksliškai sudorota daug medžiagos, kuri susirenka klinikose ir institutuose; beruošiant diplominius darbus, vyktų didesnis bendravimas tarp studentų ir mokslo personalo; galima būtų geriau ir objektyviau pažinti baigiančiojo mediko išsilavinimas ir gabumai, kas praverstų darant mokslinio prieauglio atranką. Vertingesni darbai galima būtų spausdinti universiteto leidiniuose ir premijuoti. Iš viso, moksliniams interesams ir sveikoms varžyboms skatinti būtų labai pageidaujama dažniau skelbti konkursinės temos.

Svarbiu aukštosios mokyklos uždaviniu, tarnaujančiu psichinės higienos siekiams, prof. Bosch laiko studentų asmenybės formavimą. Geriausiai apsaugotas nuo psichinio ir nervinio suirimo ir labiausiai sociališkai vertingas bus žmogus išlavintas, turįs moralinį „gyvenimo inkarą", pasiekęs tam tikros vidujės harmonijos, išmokęs dirbti, kritiškai galvoti ir sugyventi su kitais žmonėmis, aktyvus ir jautrus, bet valdąs savo nervus. Seni Oxford'o ir Cambridge'o universitetai, kurie ruošia ne tik įvairių intelektualinio darbo sričių profesionalus, bet podraug formuoja ir „džentelmeno tipą", yra sektinas pavyzdys ir mums. Universitetas yra ne tik „mokslo ir mokymo įstaiga": jis yra arba bent turėtų būti ir socialinio bei pilietinio auklėjimo įstaiga, kur ugdoma tiesos ir teisybės pamėgimas, pagarba ir meilė žmogui, tarpusavio susipratimas, — įstaiga, kur studijuojąs jaunimas turėtų įgyti dvasinės ekspansijos ir dvasinio didumo. Turiningas ir prasmingas, idėjinis gyvenimas duoda ištvermės prieš likimo smūgius ir yra vienas iš geriausių psichinės pusiausvyros ir sveikatos laidų.

J. Blažys.

———

K R O N I K A

SVEIKINAMASAI ADRESAS KÖLNO UNIVERSITETUI

Senajam ir garbingajam, prieš 19 metų vėl prisikėlusiam, Kölno Universitetui siunčia iškilmingus sveikinimus ir nuoširdžius linkėjimus Vytauto Didžiojo Universitetas Kaune.

Senasai vyskupų, nepriklausomasai Reicho ir Hansos Kölno miestas prie Reino jau viduramžio laikais buvo stipri rimto tyrinėjimo ir atsakingo mokslo tvirtovė. Jame dėstė visapusiškiausiai išsilavinęs ir sėkmingiausias 13 amž. mokslininkas, aristoteliškos filosofijos prikėlėjas, teologas, filosofas ir gamtos tyrinėtojas Albertas Magnus nuo 1248 m. ligi 1254 m. kaip pagrindinės studijos vadovas, turėdamas savo mokinių skaičiuje epochą sukuriantį teologą ir religijos filosofą Tomą iš Akvino, kuris lemiamai buvo paskatintas savo filosofinę sistemą suformuoti, jame jis praleido paskutinįjį savo plataus pažinimo gyvenimo dešimtmetį, jame jis 1280 m. surado paskutinį ramybės kampelį. Taip pat ir didžiojo scholastiko Jono Dunso Skoto vardas per visus amžius liks susijęs su Kölno miesto vardu, nors veikti, kaip mokytojui, šio miesto sienose jam tik trumpą laiką buvo lemta, nes jau paskyrimo į Kölną metais, 1308 m. lapkričio mėn. 8 d., jį ištiko mirtis. Trečiuoju į šią garbingą išminčių eilę įeina giliausio religingumo ir aistringo mokslo siekimo persunktas vokiečių mistikos sukūrėjas Meisteris Eckehartas, kuris, pradėjęs dėstyti Paryžiuje ir Štrasburge, tęsė dėstęs Kölne iki mirties 1327 m. Ypač šių įžymiausių galvočių ir tyrinėtojų trižvaigždė Kölne Hansos mieste padėjo sukurti galvosenos tradiciją, kuri galų gale 1388 m. leido universitetą įkurti.

Per 409 metus savo gyvavimo šis universitetas, ištikimas tai dvasiai, kuria jis buvo įkurtas, kultivavo mokslą ir daugino jį, kol sunkiu karo metu, 1797 metais, jis turėjo uždaryti savo vartus. Bet meilė mokslui ir noras jam sudaryti iš naujo vietovę išliko gyvas senojo Hansos miesto piliečiuose ir pamažu vis aktualėjo. Galų gale, po 122 metų, ir vėl sunkiais laikais, šis noras išsipildė. Gausingų aukų valdžios ir miesto įstaigų dėka, taip pat ir privačių mokslu sužavėtų asmenybių, Kölno universitetas 1919 m. prisikėlė naujam gyvenimui.

Iškilmingai prisimindamas šių metų birželio dienomis 550 metų grįžimą anų laikų, kada jis pirmą kartą įsikūrė, jis įrodo, kad reiškia norą ištikimai ir atsakingai dirbti toliau kilniose mokslo tyrinėjimo ir švietimo srityse, savo senoje, per pusę tūkstančio metų siekiančios tradicijos, dvasioje. Šiam kilniam norui įgyvendinti tebūnie jis visada palaimintas palankiausiomis sąlygomis! Tegul jo siekimai ir darbai visada duoda gražiausių vaisių vokiečių tautos ir visos žmonijos gerovei. Šių iškilmių dienų proga tai yra jo jaunesniojo brolio, Vytauto Didžiojo Universiteto Kaune, atviras ir nuoširdus noras.

Surašyta Kaune, 1938 m. birželio mėn.

Rektorius.

PROREKTORIŲ PASKYRIMAS

P. Respublikos Prezidentas 1938 m. gegužės 24 d. VDU prorektoriais paskyrė ordinarinį profesorių Praną J o d e l ę nuo 1938 m. birželio 4 d. ir ekstraordinarinį profesorių Juozą B l a ž į nuo 1938 m. gegužės 20 d. Jie buvo Universiteto Tarybos 1938 m. gegužės 14 d. posėdyje išrinkti prorektorių kandidatais.

NAUJAS ROMANISTIKOS KATEDROS VEDĖJAS PROF. A. PRIOULT

Mirus prof. V. Dubui, į Humanitarinių Mokslų Fakulteto paskelbtą konkursą Romanistikos katedrai užimti atsiliepė daugiau kaip 10 kandidatų. Konkursą laimėjo Prancūzijos pilietis Albertas P r i o u l t, 52 m. amžiaus, specializavęsis romanistikos dalykuose prancūzų universitetuose

ir galiausiai gavęs Sorbonnos *docteur ès lettres*. Pedagoginį darbą dirbo nuo pat universiteto baigimo, pastaraisiais metais skaitė paskaitas iš prancūzų kultūros istorijos Sorbonnoje ir išleido visą eilę žymių mokslo darbų iš prancūzų literatūros istorijos. Žymesnieji jo raštai: 1. A. Prioult, *Balzac avant la Comédie Humaine (1818—1829)*. Paris, 1936. 484 p. 2. A. Prioult, *Sténie ou les erreurs philosophiques*. Paris, 1936. 256 psl. 3. *A. Prioult, A. Baillardel. Le chevalier de Pradel*. Paris, 1928. 464 p. 4. A. Prioult, *Eugénie Grandet par H. de Balzac*... ir kiti.

A. Prioult Respublikos Prezidento aktu paskirtas Romanistikos katedros vedėju ekstraordinarinio profesoriaus titulu. Jisai jau dirba fakultete nuo 1938 m. pavasario semestro pradžios. Skaito, Švietimo Ministro sutikimu, kol kas prancūziškai. Atvyko į Lietuvą su visa savo šeima, atsivežė savo didelę biblioteką ir mokosi lietuvių kalbos.

PROF. VL. ŠILKARSKIO PASKAITOS RYGOS UNIVERSITETE

Ord. prof. Vl. Šilkarskis, Rygos Universiteto pakviestas, š. m. gegužės mėn. skaitė dvi paskaitas apie Pabaltijo filosofą Teichmülleri. Paskaitos praėjo su dideliu pasisekimu. Rygos Universitetas ir spauda labai palankiai ir puikiai įvertino mūsų Humanitarinių Mokslų Fakulteto profesoriaus atsilankymą.

PROMOCIJOS

P. Respublikos Prezidentas 1938 m. gegužės 25 d. aktu Teisių Fakulteto civilinės teisės ir civilinio proceso katedros ekstraordinarinį profesorių Dr. Augustą S a e n g e r į nuo 1938 m. lapkričio 1 d. paskyrė tos pačios katedros ordinariniu profesorium.

NAUJI DAKTARAI

Šio semestro pabaigoje du Humanitarinių Mokslų Fakulteto vyresnieji asistentai gavo istorijos daktaro laipsnius. Vyr. asist. Juozas J a k š t a s laikė egzaminus ir apgynė disertaciją iš visuotinės istorijos — „Vakarų krikščionių mintys apie Romos imperiją". Vyr. asist. Adolfas Š a p o k a laikė egzaminus ir apgynė disertaciją iš Lietuvos istorijos — „Lietuva ir Lenkija po 1569 m. unijos". Abudu jauni daktarai yra baigę Humanitarinių Mokslų Fakulteto istorijos skyrių, specializavęsi užsienyje ir jau kelinti metai dirba fakultete vyr. asistentų titulais vienas Lietuvos istorijos, antras Visuotinės istorijos katedroje.

Š. m. gegužės 24 d. Teisių Fakulteto vyr. asist. Pranas P a d a l s k i s viešame Fakulteto Tarybos posėdyje apgynė disertaciją *Fiziokratizmo doktrina Lietuvoje* ekonominių mokslų daktaro laipsniui gauti. Oponentais buvo doc. V. Jungferis, prof. Vl. Jurgutis, prof. V. Biržiška, prof. P. Šalčius ir prof. A. Janulaitis.

Fakulteto Taryba, apsvarsčiusi disertacijos gynimo ir 1938.IV.25 išlaikytų egzaminų rezultatus, visais balsais nutarė išduoti Pranui Padalskiui ekonominių mokslų daktaro diplomą su pažymiu cum laude.

Štai naujo ekonominių mokslų daktaro curriculum vitae.

Pranas Padalskis gimė 1911 m. gruodžio 7 d. Šikšnių kaime, Girkalnio valsčiuje, Raseinių apskrityje.

1929 m. baigė Raseinių Valdžios Gimnaziją.

1933.X.9 labai gerai baigė Vytauto Didžiojo Universiteto Teisių Fakulteto ekonomikos skyrių. 1933—1934 mokslo metais, gavęs stipendiją profesūrai ruoštis, kaip Švietimo Ministerijos stipendininkas, išvyko į užsienius pagilinti visuomenės ūkio istorijos žinių. 1933 m. rudens semestre studijavo Züricho Universitete pas prof. M. Saitzew, o 1934 m. pavasario semestre — Paryžiaus Un-te pas prof. Deshamps. Nuo 1934.IX.1 išrinktas Fakulteto (2 metams) jaunesniuoju asistentu (prie teisės enciklopedijos ir teisės filosofijos katedros). 1935—1936 mokslo metais Fakulteto komandiruotas tęsė studijas Varšuvoje ir Vilniuje. 1936.IX.1 Fakulteto išrinktas vyresniuoju asistentu. 1937.X.1 perkeltas vyresniuoju asistentu iš teisės enciklopedijos ir

teisės filosofijos katedros į privatinio ūkio mokslo katedrą.

Studijuodamas mūsų Universitete parašė konkursinį darbą „Lietuvos užsienio prekyba ir mokamasis balansas pradedant 1923 m." ir gavo Fakulteto nustatytą prof. P. Leono vardo Fondo premiją (1933).

1935—1938 metais paskelbė šiuos savo darbus:

1) „Planingas ūkis ne socialistinėj valstybėj" (Ekonomika", Nr. 1, 1935 met.).

2) „Fiziokratai Lietuvoje" („Ekonomika", Nr. 1, 1937 m.),

3) „Le probleme de l'industrialisation de la Lithuanie (periodinis biuletenis „Société Belge d'Etudes et d'Expansion" Nr. 110, 1938.IV),

4) Disertacija „Fiziokratizmo doktrina Lietuvoje".

DR. MED. JONO KAIRIŪKŠČIO HABILITACIJA

Š. m. gegužės m. 11 d. Medicinos Fakulteto Tarybos posėdyje, dalyvaujant svečiams, dr. med. Jonas Kairiūkštis skaitė habilitacinę paskaitą „Alerginės žarnų ligos". Fakulteto Taryba pripažino, kad paskaita buvo tinkamai atlikta ir kad habilitantas turi reikalingų privat-docento teisėms įgyti kvalifikacijų. F-to Taryba nutarė pristatyti dr. J. Kairiūkštį per p. Rektorių p. Švietimo Ministrui patvirtinti privat-docentu.

ALB. TARULIO DISERTACIJA

Dipl. ekon. Alberto Tarulio pristatytos disertacijos *Industrializacija Lietuvoje* priimtinumo klausimui referuoti išrinkta komisija iš prof. A. Rimkos, P. Šalčiaus ir J. Šimkaus.

JAUNESNIOJO MOKSLO PERSONALO REIKALAI

Š. m. gegužės m. 25 d. vidaus ligų katedros j. asist. dr. med. Kupčinskas pakeltas vyr. asistentu.

Teisių Fakulteto Taryba, palaikydama savo seną nusistatymą, nutarė priminti visiems savo asistentams ir stipendininkams, kurie ateityje numato būti Fakulteto vyr. personalo nariais, kad daktaro laipsnį įgyti ir apginti habilitaciją turi ne svetur, bet Lietuvoje, V. D. Universitete.

STATYBOS REIKALAI

VDU Senatas, 1938.IV.28 posėdyje susipažinęs su fakultetų pageidavimais, išklausęs pareiškimų statybų reikalu, pripažino, kad Technikos fakulteto padėtis patalpų atžvilgiu yra sunkiai pakenčiama ir neleidžianti taip organizuoti ir plėsti darbo, kaip to reikalauja didėjantieji krašto reikalai ir tinkamas įvairių sričių inžinierių specialistų paruošimas. Universiteto Bibliotekos padėtis nepatenkinama jau dabar, o artimesnėje ateityje, Bibliotekai natūraliai augant ir vis didėjant knygų naudojimui, liks neįmanoma. Taip pat ir Teisių fakultetui tenka darbuotis labai nepakankamose ir reikalui pilnai nepritaikomose patalpose. Todėl Senatas mano, kad, dėl toliau nepakenčiamos Technikos f-to ir Universiteto Bibliotekos padėties patalpų atžvilgiu, turėtų būti neatidėliojant ir tuo pačiu metu pradėta statyba atitinkamų trobesių Technikos f-tui ir rūmų U-to Bibliotekai. Betarpiškai tuo laiku, kai bus baigiama Bibliotekos statyba, turėtų būti pradėtas praplėtimas ir pritaikymas I-jų Un-to rūmų, o tai turės aprūpinti patalpomis Teisių f-tą, taip pat parūpins Un-tui salę ir patalpas administracijai.

Taip pat Senatas pripažino, kad, pastačius klinikas, bus reikalinga statyti prie klinikų bendrabutį seselėms ir kai kuriems kitiems tarnautojams (1600 m² grindų ploto).

IŠ TEOLOGIJOS - FILOSOFIJOS FAKULTETO GYVENIMO

Kazimierui Širvaičiui, 1938 m. gegužės mėn. 4 d. išlaikiusiam licencijato egzaminus ir gerai parašiusiam licencijato darbą „Skaistybė ir šių dienų žmogus", 1938 m. gegužės mėn. 10 d. Teologijos-Filosofijos Fakulteto Tarybos posėdyje pripažintas teologijos licencijato laipsnis su pažymiu gerai.

Antanas Šidlauskas, labai gerai baigęs Teologijos-Filosofijos fakulteto teologijos skyrių ir įgijęs bažnytinių teisių licencijato laipsnį (1938.III.16 su pažymiu labai gerai), komandiruojamas nuo š. m. rugsėjo

mėn. 1 d. į užsienius specijalizuotis bažnytinių teisių srityje.

Teologijos-Filosofijos Fakulteto Filosofijos skyriaus profesoriai, dalyvaujant F-to Dekanui o. prof. P. Malakauskiui, š. m. gegužės mėn. 25 d. suruošė kartu su Filosofijos skyriaus klausytojais ekskursiją į Birštoną.

Lic. theol. Aleksandras Lėvanas Teologijos-Filosofijos f-tui įteikė disertaciją „Kristaus abstinencijos klausimas Šv. Rašto šviesoje". Darbui įvertinti išrinkta komisija iš J. E. arkivysk. Dr. J. Skvirecko, o. prof. Dr. A. Grigaičio ir doc. Dr. St. Gruodžio.

KŪNO KULTŪROS KATEDRA

1937 m. lapkričio 17 d. Seimui įsteigus prie Humanitarinių Mokslų Fakulteto Kūno kultūros katedrą, ji pradėjo veikti tiktai 1938 m. pavasario semestrą, kovo mėn., kol kas tik su jaunesniuoju mokslo personalu. Jaunesniojo tos katedros mokslo personalo sudėtis yra šitokia: vyr. asist. A. Jurgelionis, jaun. asist. M. Baronaitė, jaun. asist. St. Šačkus ir karinio ruošimo dalykams dėstyti gen. štabo majoras Vyt. Bulvičius.

Nesant toje katedroje nė vieno vyresniojo mokslo personalo nario, Humanitarinių Mokslų Fakulteto Taryba jai globoti paskyrė ord. prof. V. Sezemaną. Organizaciniams reikalams ir santykiams palaikyti su Kūno Kultūros Rūmais, nes tenai eina kūno kultūros darbas, fakultetas nutarė pakviesti K. K. Rūmų direktorių V. Augustauską ir pavedė jam 3 savaitinių valandų teorinį kursą neetat. lektoriaus titulu su vyr. mokslo personalo teisėmis. V. Augustauskas tepradės skaityti tiktai nuo 1938 m. rudens semestro pradžios.

Šį semestrą Kūno kultūros katedra turėjo apie 12 klausytojų.

KLAIPĖDOS KRAŠTO TEISĖS DALYKŲ DĖSTYMAS

Dėsčiusieji praeitais mokslo metais Teisių Fakultete Klaipėdos krašto teisės dalykus prof. A. Baumgartenas ir prof. A. Saengeris Fakulteto pakviesti 1938—1939 mokslo metams.

Prof. A. Baumgartenas skaitys Klaipėdos krašto baudžiamąją teisę, baudžiamąjį procesą ir administracinę teisę, o prof. A. Saengeris Klaipėdos krašto civilinę teisę, civilinį procesą ir prekybinę teisę.

TEOLOGIJOS - FILOSOFIJOS FAKULTETO STUDENTŲ PERĖJIMAS Į HUMANITARINIŲ MOKSLŲ FAKULTETĄ

Pakeitus Vytauto Didžiojo Universiteto statutą, šio semestro pradžioje iš Teologijos Filosofijos Fakulteto perėjo į Humanitarinių Mokslų Fakultetą 19 studentų ir 9 laisvieji klausytojai. Be to, iki šiol 15 studentų, jau išklausiusių Teologijos Filosofijos Fakulteto filosofijos skyrių, yra padavę Humanitarinių Mokslų F-tui pareiškimus įskaityti jiems tenai išeitus dalykus ir leisti čia laikyti trūkstamųjų dalykų ir baigiamuosius egzaminus.

HUMANITARINIŲ MOKSLŲ FAKULTETO REGULAMINO PAPILDYMAS

Humanitarinių Mokslų Fak. regulaminas, 1937 m. birželio 4 d. Fakulteto Tarybos priimtas ir 1937 m. rugsėjo 13 d. Universiteto Senato patvirtintas, naują Universiteto statutą paskelbus, teko vėl kiek pakeisti ir papildyti. Fakulteto regulamino komisijos pasiūlytą papildymą š. m. gegužės 13 d. Fakulteto Taryba patvirtino ir pasiuntė Universiteto Senatui tvirtinti. Visi papildymai ne esminio pobūdžio ir liečia tiktai kai kuriuos formalius dalykus, susietus su nauju un-to statutu, ir įtraukti keli nauji kursai, pakeistas vieno kito dalyko valandų skaičius.

Seminarų ir institutų taisyklės bus apsvarstytos ir paskelbtos kiek vėliau.

BRITŲ VYRIAUSYBĖS DOVANA HUMANITARINIŲ MOKSLŲ FAK. ANGLISTIKOS SEMINARUI

Anglų kalbos lektoriaus N. Daviso pastangomis ir ponui Preston'ui, chargé d'affaires Kaune, tarpininkaujant, Britų vyriausybė padovano-

jo Humanitarinių Mokslų Fakulteto anglistikos seminarui labai vertingų knygų už 600 litų. Fakultetas, įvertindamas tokią gražią dovaną, pasiuntė Britų vyriausybei padėką.

PROF. M. BIRŽIŠKOS 1.000 LITŲ PREMIJA HUMANITARAMS LITUANISTAMS

Prof. M. Biržiška paskyrė iš pajamų už jo išleistus „Atsiminimus" 1000 litų premiją Humanitarinių Mokslų Fak. studentams už darbą iš lituanistikos srities iki 1940 m. sausio 1 d. Fakulteto Tarybos nustatyta tema ir sąlygomis. Į komisiją sąlygoms nustatyti įeina prof. V. Mykolaitis, doc. Pr. Skardžius ir e. doc. p. A. Salys. Tos premijos paskyrimu prof. M. Biržiška nori pagerbti neužmirštinus lituanistus ir buvusius fakulteto narius prof. J. Jablonskį, K. Būgą ir J. Tumą. Jeigu iš parduotų „Atsiminimų" toji suma nesusidarytų, prof. M. Biržiška pasižada papildyti iš savo algos, ir visa suma bus įteikta fakultetui ne vėliau, kaip iki 1939 m. gruodžio 31 d.

Universitetą baigusieji

Teisių Fakulteto Tarybos 1938 m. gegužės 5 d. posėdyje pripažinti *Teisių skyriaus baigimo diplomai:*

1. G r i š k e v i č i u i Viktorui bendra išvada gerai, diplominis darbas *Nelaimingų atsitikimų draudimas Lietuvoje* gerai;

2. K e r a š e v i č i u i Mamertui bendra išvada gerai, diplominis darbas *Valstybės Kontrolės organų kvotos* gerai;

3. K i s i e l i u i Ignui bendra išvada gerai, diplominis darbas *Piniginė bauda mūsų veikiančiuose baudžiamuose įstatymuose* gerai;

4. N o a k u i Eugenijui bendra išvada gerai, diplominis darbas *Lygtinis nuteisimas Lietuvoje* labai gerai;

5. S o d a i č i u i Antanui bendra išvada gerai, diplominis darbas *Valstybės išdavimas* labai gerai;

Ekonomijos skyriaus baigimo diplomai:

1. B i l v a i s u i Mikui bendra išvada gerai, diplominis darbas *Antrojo visuotinio Lietuvos gyventojų surašymo asmens lapelio projektas* labai gerai;

2. G u z i k u i Jonui bendra išvada patenkinamai, diplominis darbas *Kauno Miesto Savivaldybės uždaviniai lyginant su Klaipėdos Savivaldybės uždaviniais* patenkinamai;

3. K a r k l i u i Juozui bendra išvada labai gerai, diplominis darbas *Darbininkų aprūpinimas nelaiminguose atsitikimuose* gerai;

4. N o r v a i š a i t e i Julijai bendra išvada gerai, diplominis darbas *Maisto produktų standartizacija ir jos ekonominė reikšmė* gerai;

5. R a t k e v i č i ū t e i Vincentai bendra išvada gerai, diplominis darbas *Bulvių ūkis Lietuvoje* labai gerai.

Medicinos F-to Taryba laikotarpyje nuo š. m. IV.27 d. iki V.25 d. medicinos gydytojo diplomus pripažino šiems asmenims:

1. L i o r e n t u i Vaclovui Benjaminui, 2. K l o v a i t e i Kunigundai, 3. G o l d b e r g u i Isaakui, 4. P r u ž a n u i Šliomai Chaimui, 5. H a n d i n u i Aleksandrui, 6. F a i n u i Isaokui Micheliui, 7. P e t r i k o n i u i Juozui, 8. R o z e n g o l c u i Isaakui Moisiejui, 9. D o b r o v o l s k a i t e i Jadvygai Malvinai, 10. P o t a š i n s k u i Ber-Leibui ir 11. J o n k u t e i Barborai;

Dantų gydytojo diplomus:

1. S p u d a i t e i Onai, 2. L e i m a n a i t e i Petronėlei, 3. V i l u t y t e i Bronislovai, 4. D a č i n s k a i t e i Anelei, 5. Z a k a i t e i Emilijai, 6. P a v l i n a i t e i - Klemienei Jadvygai, 7. Š m i d t a i t e i Itai, 8. T r a p i d a i t e i - E p š t e i n i e n e i Zlatai Hindai, 9. Ž a l y t e i Marijai, 10. K a r u m n a i t e i Nadieždai, 11. S t r i m a i t y t e i Dominykai, 12. H e r m a n a v i č i ū t e i - R e p š i e n e i Elenai, 13. K o r s a k a i t e i Viktorijai, 14. N a v i c k a i t e i Monikai, 15. T r e i g y t e i Sabinai, 16. J a s i ū n a i t e i Salomėjai Danutei, 17. Z a b i e l a i t e i - S a r p a l i e n e i Stefanijai ir 18. K a d ž y t e i Elenai;

Chemiko-vaistininko diplomus:

1. G e i m a n a i t e i - G e i m a n i e n e i Etel, 2. G a i d a m a v i č i ū t e i - J a n k a u s k i e n e i Aleksandrai ir 3. R u p l ė n a i t e i - B l a u z d ž i ū n i e n e i Otilijai Mildai.

V.D. Universiteto bibliotekoj naujai gautos knygos ir žurnalai

Anglade, J. — *Grammaire élémentaire de l'ancien français*. Paris, 1934. VIII+275 p. Inv. 167614.

Archives Néerlandaises de Zoologie. T. 1—2. Leiden 1934—7. Inv. 167768—9.

Astrophysica Norvegica. V. 1—2. Oslo 1934—7. Inv. 167688—9.

Ateneum Wileńskie. Rocznik XII. Wilno 1937. Dž. 294.

Baratier, P. — *L'autonomie syndicale et ses limites devant les cours anglaises*. Paris 1928. 315 p. T. f. Inv. 167755

Bédier, J. — *Les légendes épiques*. I—IV. Paris 1926, 1929. Inv. 167609.

Beiträge zur Inkunabelkunde. Neue Folge II. Leipzig 1938. Ež. 1135.

Bem, A. L. — *Dostoevskij*. Berlin 1938. 190 p. Inv. 167998.

Borowski, St. — *Szkoła Glowna Warszawska 1862—1869*. Warszawa 1937. XIV+342 p. Inv. 167913.

Brissaud, J. — *Manuel d'histoire du droit privé*. Paris 1935. XVIII+916 p. D. 46766.

Bruel, A. — *Romans français du Moyen Age*. Paris 1934. 446 p. Inv. 167621.

Bulletin de l'Académie des sciences mathématiques. Nr. 1—3. Belgrade 1933, 1935—6. Inv. 166787—9.

Bulletin de l'Association de géographes français. Nr. 12—101. 1927—36. Inv. 167658—67.

Bulletin de la Société scientifique de Bretagne. Vol. I—XIII. Rennes 1924—36. Dž. 2318.

Cayrou, G. — *Le français classique. Lexique de la langue du 17-me siècle*. Paris, Toulouse 1933. XXVIII +888 p. Inv. 167616.

Chamard, H. — *Les origines de la poésie française de la Renaissance*. Paris 1932. VIII+307 p. Inv. 167679.

Champion, P. — *Histoire poétique du 15-me siècle*. T. 1—2. Paris 1923. XI+395 p. 475. Inv. 167634—5.

Cohen, G. — *Histoire de la mise en scène dans le théatre religieux français du Moyen Age*. Paris 1926. LVI+332 p. Inv. 167633.

Cohen, G. — *Le théatre religieux. Le théatre en France au Moyen Age*. I. Pars 1928. 80+LIX p. Inv. 167607.

Compte rendu du VI-me Congrès nternational des sciences administratives. Varsovie 1936. 1144 p. Inv. 168325.

Comptes rendus du Congrès nternational de géographie, Varsovie 1934. T. 1—3. Varsovie 1935—7. Inv. 168177—9.

Deutsche im Hindukusch. Berlin 1937. VIII+351 p. Inv. 168201.

Deutsches Mittelalter. Bd. 3: *Das Leben der Liutbirg*. Leipzig 1937. 54 p. Inv. 14g004—3.

Diarjusze Sejmowe z wieku XVIII. T. 1—3. Wydał Wł. Konopezyński. Warszawa 1911—2, 1937. Inv. 168321—3.

Dmowski, R. — *Pisma*, T. 5—8. Częstochowa 1937, 1938. Inv. 168188—90, 168313.

Dumesnil, R. — *Guy de Maupassant*. Paris 1933. XII+251 p. Inv. 167636.

Dupire, N. — *Étude critique des manuscrits et éditions des poésies de Jean Molinet*. Paris 1932. 142 p. Inv. 167624.

Dupire, N. *Jean Molinet. La vieles oeuvres*. Paris 1932. VI+368 p. Inv. 167623.

Z dziejów filologji klasycznej w Wilnie. Wilno 1937. IX+497 p. Inv. 168315.

Ehrlich, E. — *Grundlegung der Soziologie des Rechts*. München, Leipcig 1929. 409 p. T. f. Inv, 167884,

Erlich, E. — *Die juristische Logik*. Tübingen 1925. VII+337 p. T. f. Inv. 167765.

Encyklopedja nauk politycznych. T. 2: E—J. Warszawa 1937. 859 p. Inv. 168182.

Eulenburg, F. — *Allgemeine Volkswirtschaftspolitik. Staat und Wirtschaft*. Zürich, Leipzig 1938. IX+ +320 p. T. f. Inv. 167766.

Faral, E. — *Les arts poétiques du XII et du XIII siècle*. Paris 1924. XVI+384 p. Inv. 167641.

Faral, E. — *La légende arthurienne*. Partie 1: Les plus anciens tex-

tes. T. 1—3. Paris 1929. IV+319 p. 463 p. 388 p. Inv. 167644—6.

Fiedler, F. — *Grundsätze der Privatwirtschaftslehre.* Innsbruck 1932. 423 p. T. f. Inv. 167763.

Flutre, L. F. — *Li Fait des Romains dans les littératures française et italienne du XIII-e au XVI-e siècle.* Paris 1932. III+452 p. Inv. 167596.

Fomm, A. G. — *Puschkiniana.* 1911—1917. Moskva, Leningrad 1937. XXIV+539 p. Inv. 167997.

Galarza, Graf V. von, (Vicomte de Santa Clara) — *Gespräche über die Weisheit.* Zürich. 163 p. Inv. 167348.

Galasiewicz, C. — *Ziemia Nowogródzka najpilniejsze gospodarcze i kulturalne potrzeby.* Nowogródek 1936. 73 p. Inv. 167930.

Garner, J. W. — *Idées et institutions politiques américaines.* Paris 1921. XII+253 p. T. f. Inv. 167757.

Handbuch der experimentellen Pharmakologie. Bd. 3. T. 4. Ergänzungswerk. Bd. 1, 6. Berlin 1935, 1938. VI+2190—2730 p. 265 p. V+245 p. Inv. 168216—8.

Hoffmann, A. — *Wirtschaftslehre der kaufmännischen Unternehmung.* Leipzig 1932. XVI+812 p. T. f. Inv. 167893.

Hoffmeister, J. — *Goethe und der deutsche Idealismus.* Leipzig 1932. VI+132 p. C. 31795.

Huguet, E. — *Dictionnaire de la langue française du 16-me siècle.* T. 1—2. Paris 1925, 1932. LXXVI+720 p. Inv. 167648—9.

Jeanroy, A. — *Les origines de la poésie lyrique en France au Moyen Age.* Paris 1925. XXXI+540 p.

Jeanroy, A. — *La poésie lyrique des troubadours.* T. 1—2. Toulouse, Paris 1934. VIII+436 p. 374 p. Inv. 167617—8.

Jeż. T. T. — *Od kolebki przez życie.* T. 1—3. Kraków 1936—7. XL+474 p. 480 p. 599 p. Inv. 166937—9.

Kazimirov, A. — *Mechanizacija izgotovlenija kotlov železnodorožnych cistern.* Kiev 1938. 77 p. Inv. 168267.

Koczy, L. — *Polityka bałtycka zakonu krzyżackiego.* Toruń 1936. IV+73 p. Inv. 167916.

Kornatowski, W. — *Kryzys bankowy w Polsce 1793 roku.* Warszawa 1937. XI+235 p. Inv. 168171.

Kramm, H. — *Deutsche Bibliotheken unter dem Einfluss von Humanismus und Reformation.* Zentralblatt für Bibliothekswesen, Beiheft 70. Leipzig 1938. XXIV+304 p. Inv. 167675.

Krzywicki, L. — *Społeczeństwo pierwotne, jego rozmiary i wzrost.* Warszawa 1937. XIII+442 p. Inv. 168183.

Kukel, M. — *Wojna 1812 roku.* T. 1—2. Kraków 1937. XVIII+444 p. V+563 p. Inv. 168173.

Kutrzeba, St. *Polskie ustawy i artykuły wojskowe od XV do XVIII wieku.* Arch. kom. historii wojskowej Nr. 3. Kraków 1937. Dž. 291.

Kwartalnik historyczny. R. LI. Lwów 1937. Dž. 481.

Lambert, E. — *Le gouvernement des juges et la lutte contre la législation sociale aux États-Unis.* Paris 1921. 276 p. T. f. Inv. 167756.

Lapiński, A. — *Zygmunt Stary a kościół prawosławny.* Rozprawy historyczne Towarzystwa Naukowego Warszawskiego. T. XIX, Z. 1. Warszawa 1937. XI+206 p. Dž. 307.

Larnac, J. — *Louise Labé, la Belle Cordière de Lyon.* Paris 1934. VI+214 p. Inv. 167606.

Latvijas vēstures avoti. Sējums 1—2. Riga, 1937. Inv. 167470, 167468.

Lebègue, R. — *La tragédie religieuse en France. Les débuts (1514——1573).* Paris 1929. XX+555 p. Inv. 167643.

Lehmann, M. R. — *Allgemeine Betriebswirtschaftslehre.* Leipzig 1928. XII+227 p. T. f. Inv. 167892.

Leitner, F. — *Wirtschaftslehre der Unternehmung.* Berlin 1926. VIII+375 p. T. f. Inv. 167894.

Lewicki, K. — *Książe Konstanty Ostrogski.* Lwów 1933. 224 p. Inv. 166942.

Literaturnyj archiv, I. Moskva, Leningrad 1938. IV+487 p. Inv. 167752.

Lohmann, M.—*Betriebswirtschaftslehre.* Hamburg 1936. 176 p. T. f. Inv. 167891.

Lowmiański, H. — *Rys historyczny województwa Nowogródzkiego w jego*

dzisiejszych granicach. Wilno 1935. 127 p. Inv. 168191.

Magendie, M. — *La politesse mondaine et les théories de l'honnêteté, en France, au XVII-e siècle, de 1600 a 1660.* T. 1—2. Paris. XL+943 p. Inv. 167625—6.

Magendie, M — *Le roman français au XVII-e siècle.* Paris 1932. 457 p. Inv. 167622.

Makowski, W. — *Kodeks karny.* Warszawa 1937. 915 p. Inv. 167909.

Mauriac, F. — *La vie de Jean Racine.* Paris 1928. 255 p. Inv. 167604.

Medvedeva, N. B. — *Biodinamika proteidiv.* Kiiv 1938. 240 p. Inv. 168269.

Mellerowicz, K. — *Kosten und Kostenrechnung.* I—II (T. 1—2). Berlin, Leipzig 1933, 1936. XIV+431 p. VIII+266 p. IV+266 p. T. f. Inv. 167885—7.

Mienicki, R. — *Archiwum Murawjewskie w Wilnie.* Warszawa 1937. 84 p. Inv. 167914.

Millardet, G. — *Le roman de Flamenca.* Paris. 77 p. Inv. 167630.

Mortensen, H.; Mortensen, G. — *Die Besiedlung des nordöstlichen Ostpreussens bis zum Beginn des 17. Jahrhunderts.* T. 1—2. Leipzig 1937—8. XII+212 p. VIII+254 p. Inv. 168212, 167906.

Nicklisch, H. — *Die Betriebswirtschaft* Stuttgart 1932. VII+767 p. T. f. Inv. 167895.

Norlund, P. — *Wikingersiedlungen in Grönland. Ihre Entstehung und ihr Schicksal.* Leipzig 1937. VII+138 p. Inv. 167556.

Nourse, M. A. — *Dzieje 400.000.000 narodu.* Warszawa. 324 p. Inv. 168320.

Ołtuszewski, W. — *Historia lasów Pojezierza Suwalsko - Augustowskiego.* Poznańskie Tow. Przyjaciół Nauk. Prace komisji matem. przyrodniczej. Ser. B. t. VIII, Z. 4. Poznań 1937. 65 p. Dž. 1321[2].

Oppman, E. — *Warszawskie „Towarzystwo Patriotyczne". 1830—1831.* Warszawa 1937. 180 p. Inv. 168192.

Orynżyna, J. — *Przemysł ludowy w województwach: Wileńskiem, Nowogródzkiem, Poleskiem i Wołyńskiem.* Warszawa 1927. 111 p. Inv. 167921.

Ostrovskij, A. N. — *Dnevnik i pisma. Teatr Ostrovskago.* Moskva, Leningrad 1937. VII+429 p. Inv. 167996.

Paszkiewicz, H. — *O genezie i wartości Krewa.* Warszawa 1938. 356 p. Inv. 167873.

Perreau, E. H. — *Technique de la jurisprudence en droit privé.* T. 1—2. Paris 1923. XIX+376 p. 339 p. T. f. Inv. 167759—60.

Perzanowski, St. — *Wilno jako rynek zbytu ziemiopłodów.* Prace zakładu ekonomji rolniczej Uniw. St. Bat. w. Wilnie, Nr. 3, Wilno 1935. VI+72+LIX p. Inv. 167915.

Pidoplička, I. G. — *Materiali do vivčennia minulich faun URSR.* V. 1. Kiiv 1938. 173 p. Inv. 168264.

Pinet, M. J. — *Christine de Pisan. 1364—1430.* Paris 1927. XXIV+463 p. Inv. 167640.

Plattard, J. — *La renaissance des lettres en France.* Paris 1931. 219 p. Inv. 167615.

Polska działalność dyplomatyczna w 1863—1864 r. T. 1. Zbiór dokumentów pod redakcją D-ra Adama Lewaka. Warszawa 1937. LV+487 p. Inv. 168334.

Prace matematyczno - fizyczne. T. XLI—XLV. Warszawa 1934—7. Dž. 133.

Prace Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Wilnie. T. 2—3, 6—8. Wilno 1924—6, 1930, 1933—4. Dž. 464.

Prawo hipoteczne w Królestwie Polskim. Objaśnione przez W. Dutkiewicza. Warszawa 1936. 399 p. Inv. 168324.

Przegląd prawa i administracji imienia Ernesta Tilla. R. LXII. Lwów 1937. VI+312+XVIII+600 p. Inv. 168346.

Przyczynki do pradziejów Polski Zachodniej. Poznań 1937. VIII+136+XVII p. Inv. 168152.

Puškin - kritik. Puškin o literature. Moskva, Leningrad. 1934. XLIII+679 p. Inv. 168299.

A. S. Puškin — *Satira i jumor.* Sostavil M. Kozman. 1937. 295 p. Inv. 168255.

A. S. Puškin i Sibir. Moskva, Irkutsk 1937. 174 p. Inv. 167680.

Puškin v vospominaniach i razskazach sovremennikov. Leningrad 1936. 634 p. Inv. 168252.

Puttkamer, E. von, — *Frankreich, Russland und der polnische Thron 1733.* Osteuropäische Forschungen. N. F. Bd. 24. Königsberg-Berlin 1937. IX+166 p. Inv. 166296.

Reformacja w Polsce. R. VI—VIII, Nr. 21—32. Warszawa 1934—6. Dž. 293.

Remy, H. Dr. — *Lehrbuch der anorganischen Chemie.* Bd. 2. Leipzig 1937. XVI+450 p. Inv. 168213.

Research Studies of the State College of Washington, V. IV—V. Washington 1936—7. Dž. 308.

Retinger, J. H. — *Polacy w cywilizacjach swiata do końca wieku XIX-go.* Warszawa 1937. 224 p. Inv.. 168186.

Revista da Faculdade de Direito. V. 33. São Paulo 1937. 647 p. Dž. 444.

Revue de géographie physique et de géologie dynamique. Vol. 1—8. Paris 1928—35. Inv. 167650—7.

Revue d'histoire économique et sociale. XXIII-e année - 1936—7. Paris 1937. Inv. 167647.

Riabinin, J. — *Materiały do historii miasta Lublina. 1317—1792.* Lublin 1938. XXXIV+209 p. Inv. 167918.

Rybarski, R. — *Skarbowość Polski w dobie rozbiorów.* Kraków 1937. VI+473 p. Inv. 167911.

Rivaille, L. — *Les débuts de P. Corneille.* Paris. 807 p. Inv. 167632.

Roczniki dziejów społecznych i gospodarczych. T. 2—3, 5—6. Lwów 1937. Dž. 1454.

Roczniki prac naukowych. t. 1. Warszawa 1936. 644 p. Inv. 168333.

Rosset, Th. — *Les origines de la prononciation moderne étudiées au XVII-e siècle d'après les remarques des grammairiens.* Paris 1911. 421+85 p. Inv. 167638.

Rozprawy wydziału filologicznego. T. LXIV. Kraków 1935. Inv. 168199.

Rukopisi Puškina chraniaščiesia v Puškinskom dome. Sostavili L. B. Modzalevskij, B. V. Tomaševskij. Moskva, Leningrad 1937. XIX+392 p. Inv. 168298.

Russkie poety — sovremenniki Puškina. Leningrad 1937. 706 p. Inv. 168253.

Sandfeld, Kr. — *Syntaxe du français contemporain.* I: Les pronoms. Paris 1928. XII+475 p. Inv. 167642.

Al-Sanhoury, A. A. — *Les restrictions contractuelles à la liberté individuelle de travail dans la jurisprudence anglaise.* Paris 1925. XXV+361 p. T. f. Inv. 167754.

Scheu, E.; Leyden, Fr. — *West- und Nordeuropa.* Potsdam 1934. 596 p. Inv. 167043.

Schmalenbach, E. — *Finanzierungen.* Leipzig 1937. VI+373 p. T. f. Inv. 167890.

Schmalenbach, E. — *Kapital, Kredit und Zins in betriebswirtschaftlicher Beleuchtung.* Leipzig 1933. 266+III p. T. f. Inv. 167889.

Schmalenbach, E. — *Selbstkostenrechnuny und Preispolitik.* Leipzig 1934. VIII+300 p. T. f. Inv. 167888.

Šeluchin, S. *Ukraina.* Praga 1936/7. 248 p. Inv. 168003.

Siciliano, I. — *François Villon et les thèmes poétiques du Moyen Age.* Paris 1934. XVI+582 p. Inv. 167637.

Simmel, G. — *Goethe.* Leipzig 1918. VII+264 p. Inv. 166225.

Sprawozdanie komisji fizjograficznej. T. 66—71. Kraków 1932—8. Dž. 117.

Sprawozdania z posiedzeń Towarzystwa Naukowego Warszawskiego, Z. 1—6. Warszawa 1937. Inv. 168150.

Sprawozdania Towarzystwa Naukowego we Lwowie. R. X—XI, XIII—XVI. Lwów 1930—6, 1933—6. Dž. 1254.

Socha, Z. Z. — *Hiberna. Studja nad historją prawa polskiego imienia Oswalda Balzera.* T. XVI, Z. 2. Lwów 1937. 118 p. Dž. 855.

Strafrechtliche Abhandlungen. Heft 383: Rejewski, E. — *Die Stellung des Strafrichters zur „Schuldfrage" unter dem Gesichtswinkel der Abgrenzung der ausdehnenden Auslegung zur Analogie.* Breslau 1937. XI+71 p. T. f. Inv. 168308.

Strafrechtliche Abhandlungen. Heft 384: Schienle, Th. — *Die Leistungserschleichung.* Breslau — Neukirch 1938. X+102 p. T. f. Inv. 168309.

Telefunken gaminiai pasaulinėje parodoje Paryžiuje buvo apdovanoti aukščiausiais pasižymėjimo ženklais:

5 Grand - Prix,

1 aukso medaliu,

1 garbės diplomu,

tad pirkdami Telefunken imtuvą esate užtikrinti, kad gaunate tobuliausią radijo aparatą.

TELEFUNKEN

SPAUDĖ „RAIDĖS" SPAUSTUVĖ KAUNE